

ŁÓDZKIE NA WEEKEND

ŁÓDZKI
NAWEEKEND

Od autora tekstu:

Podróżując po Polsce, najczęściej przejeżdża się właśnie przez województwo łódzkie – w końcu znajduje się w samym środku kraju.

To na szczęście niejedyna przyczyna, dla której warto poświęcić weekend na poznanie tego regionu. Po prostu jest to miejsce ciekawe i bardzo różnorodne. Coś dla siebie znajdą tu fani turystyki aktywnej, miłośnicy przyrody, ale także prawdziwi krajoznawcy - młodszy, starszy i rodzice z dziećmi.

Na odkrycie czekają zabytki architektury, parki rozrywki, imprezy kulturalne oraz coś specjalnego - wyjątkowo bogaty zbiór plenerów najsłynniejszych polskich filmów. Możliwości spędzania czasu jest tutaj naprawdę dużo.

Kto przyjedzie tu raz, szybko przekona się, że jeden weekend na Łódzkie to zdecydowanie za mało.

Maciej Kronenberg

SPIS TREŚCI

1. TOP 10 – 10 największych atrakcji turystycznych województwa łódzkiego		
1.1. Łódź	8	
1.2. Zabytki romańskie	10	
1.3. Zabytki architektury drewnianej	12	
1.4. Folklor regionu łódzkiego	14	
1.5. Kopalnia i wystawa PGE Giganty Mocy w Bełchatowie	16	
1.6. Rzeki	18	
1.7. Filmowe Łódzkie	20	
1.8. Pomniki Historii	22	
1.9. Pałace i ogrody	24	
1.10. Tomaszowska Okrąglica	26	
2. Co można robić w Łódzkiem?		
2.1. Aktywnie	28	
2.2. Przyrodniczo	34	
2.3. Zabytkowo	40	
2.4. Historycznie	46	
2.5. Rodzinie	52	
2.6. Imprezowo	58	
3. Propozycje wycieczek		
3.1. 1-2-3 dni w Łodzi	62	
3.1. 1. dzień w Łodzi	64	
3.2. 2. dzień w Łodzi	66	
3.3. 3. dzień w Łodzi	67	
3.2. 1-2-3 dni w części zachodniej województwa	68	
3.2.1. 1. dzień: Sieradz + Uniejów.....	70	
3.2.2. 2. dzień: Wieluń i okolice	72	
3.2.3. 3. dzień: Poddębice + Zduńska Wola	74	
3.3. 1-2-3 dni w części wschodniej województwa	76	
3.3.1. 1. dzień: Nadpilicze (Tomaszów Mazowiecki, Spała, Inowódz, Studzianna-Poświętne)	78	
3.3.2. 2. dzień: Skierniewice + rzeka Rawa + Bolimów + Rogów	80	
3.3.3. 3. dzień: Rawa Mazowiecka + Boguszyce + Brzeziny	82	
3.4. 1-2-3 dni w części południowej województwa	84	
3.4.1. 1. dzień: Piotrków Trybunalski + Sulejów	86	
3.4.2. 2. dzień: Bełchatów + Moszczenica + Pabianice	88	
3.4.3. 3. dzień: okolice Przedborza i Radomska	90	
3.5. 1-2-3 dni w części północnej województwa	92	
3.5.1. 1. dzień: Łowicz + Maurzyce + Sromów + Nieborów + Arkadia	94	
3.5.2. 2. dzień: Łęczyca + Tum + Ozorków + Zgierz	96	
3.5.3. 3. dzień: Krośnice + Kutno + Oporów + Dobrzelin	98	
4. Wykaz certyfikowanych centrów i punktów informacji turystycznej	100	
5. Mapa województwa łódzkiego w podziale na części	101	
6. Indeks miejsc, miejscowości i wydarzeń	102	

10 największych atrakcji turystycznych województwa łódzkiego

top 10

EC1 w Łodzi
autor: P. Augustyniak

Pałac w Nieborowie
autor: P. Wojtyczka

Arkadia

1

ŁÓDŹ

Stolica województwa to nie tylko największe miasto regionu, ale również jego główna atrakcja turystyczna. Dawniej – „polski Manchester” i „Ziemia Obiecana” – dziś Łódź przyciąga bogactwem starych fabryk, którym nadawane są nowe funkcje. Z fabryczną historią miasta nieodłącznie związane są ślady dawnej wielokulturowości – zabytki architektury świeckiej i sakralnej budowane wspólnie przez Polaków, Niemców, Żydów i Rosjan. Z kolei fani kina znajdą tu miejsca związane z historią i współczesnością polskiego filmu.

Oczywiście Łódź to nie tylko zabytki i historia – odnowiona **ulica Piotrkowska** jest zagłębieniem restauracji, barów, pubów oraz innych lokali gastronomicznych i rozrywkowych, gdzie każdy znajdzie coś dla siebie. Podobnie jak **Manufaktura**, centrum rozrywkowo-handlowo-kulturalne mieszczące się w odnowionych

przestrzeniach po jednej z największych łódzkich fabryk. Na łódzkiej liście atrakcji znajduje się również najstarsza miejska elektrownia, dziś **Centrum Nauki i Techniki EC1, planetarium, Narodowe Centrum Kultury Filmowej**, a także **Centrum Komiksu i Narracji Interaktywnej**.

Łódź to też miasto, które bardzo dynamicznie się zmienia. Realizowane są tu liczne projekty rewitalizacyjne, obejmujące prawie całe centrum miasta. Trwa także olbrzymia inwestycja kolejowa – budowa tunelu średnicowego, stanowiącego swoiste łódzkie metro. Jednym z elementów tego przedsięwzięcia jest podziemny **dworzec Łódź Fabryczna** (największy w kraju!).

EC1 Łódź - Miasto Kultury

autor: W. Ancerowicz

Łódź Fabryczna

autor: R. Żydowicz

Kamienica Pod Gutenbergiem przy ul. Piotrkowskiej 86

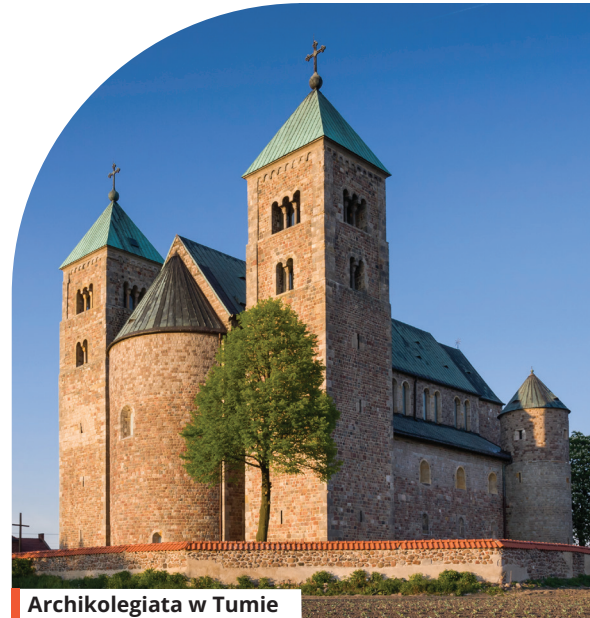
autor: P. Augustyniak/łodz.travel

2

ZABYTKI
ROMAŃSKIE

W województwie łódzkim znaleźć można aż siedem obiektów związanych ze stylem romańskim. Te mniej znane to świątynie w: **Żarnowie** (pow. opoczyński), **Rudzie** (pow. wieluński), **Strońsku** (pow. zduńskowski) lub **dzwonnica w Krzyworzece** (pow. wieluński).

Zdecydowanie bardziej rozpoznawalne są: **kościół św. Idziego w Inowłodzu** (pow. tomaszowski), monumentalna **kolegiata w Tumie** koło Łęczycy (pow. łęczycki) czy wreszcie **opactwo cystersów w Sulejowie-Podklasztorzu** (pow. piotrkowski), uznawane za najlepiej zachowany w Europie przykład średniowiecznego założenia klasztorowego stworzonego przez ten zakon.

Archikolegiata w Tumie

autor: P. Wojtyczka

Kościół romański pw. Św. Idziego w Inowłodzu

autor: SP w Tomaszowie Maz.

3

ZABYTKI
ARCHITEKTURY
DREWNIANEJ

Województwo łódzkie wyróżnia się różnorodnością zachowanej architektury drewnianej. Do dziś zachowały się liczne tego przykłady. Najłatwiej znaleźć je, odwiedzając lokalne skanseny, przede wszystkim te w **Maurzycach** koło Łowicza, **Tomaszowie Mazowieckim**, **Kwiatkówku** koło Łęczycy czy **Łodzi**. Mówiąc o drewnianych zabytkach, warto pamiętać o tym jak rozmaite są to obiekty: zarówno tradycyjne wiejskie chaty, zabytki techniki – młyny wodne i wiatraki, ale też związane z rozwojem przemysłu włókienniczego domy tkaczy (największe ich skupisko zachowało się w **Zgierzu** i jest chronione w ramach **Parku Kulturowego Miasto Tkaczy**). Szukając architektury drewnianej, należy też pamiętać o zabudowie letniskowej – tego typu obiekty przetrwały m.in.: w **Rudzie Pabianickiej** na terenie Łodzi, **Tworzyjankach** oraz w **Kolumnie-Lesie** (dziś części Łasku).

Wyróżnikiem regionu jest też powszechność zachowanych drewnianych kościołów, przede wszystkim na obszarach wiejskich – zachowało się ich blisko 100. Najstarsze pochodzą z przełomu XV i XVI w., do najciekawszych należą **świątynie w Boguszycach** koło Rawy Mazowieckiej i **Grębieniu** koło Wielunia – obie wypełnione są bogatymi polichromiami renesansowymi. Obiekt z Grębienia reprezentuje tzw. typ wieluński, charakterystyczny dla okolic tego miasta – kościoły tego typu powstawały w XVI i XVII w., do dziś zachowało się ich ok. dziesięć.

Park Kulturowy Miasto Tkaczy w Zgierzu

Łódzki Park Kultury Miejskiej

autor: Centralne Muzeum Włókiennictwa w Łodzi

Skansen w Kwiatkówku

Kościół pw. Św. Trójcy w Grębieniu

autor: J. Ziółkowski

4

FOLKLOR REGIONU ŁÓDZKIEGO

Folklor regionu łódzkiego jest zróżnicowany i barwny. Stanowi mozaikę wielu tradycji – łączy w sobie wpływy Mazowsza, Wielkopolski i Małopolski, a miejscami także Kujaw. Nie wykształcił się tu jeden, jednolity styl; za to każda z części województwa łódzkiego – sieradzka, opoczyńska, rawska, łęczycka, wieluńska, piotrkowska czy łowicka – posiada własną odmianę stroju, muzyki, sztuki oraz zwyczajów.

Z różnorodnością łódzkiego folkloru można dziś zetknąć się przede wszystkim podczas świąt i dożynek, a także w muzeach regionalnych, takich jak **Muzeum Okręgowe w Sieradzu**, **Muzeum w Łowiczu** czy **Muzeum Regionalne w Opocznie**. Tradycje ludowe prezentowane są również w **skansenach**, m.in. w **Maurzycach**, **Łowiczu**, **Kwiatkówku**, **Sieradzu** oraz **Lipcach Reymontowskich**.

Folklor nie ogranicza się jednak wyłącznie do przestrzeni muzeów i skansenów. Pasjonaci oraz twórcy ludowi wciąż aktywnie kultywują dawne tradycje, takie jak wycinankarstwo, rzeźba czy haft, przekazując je kolejnym pokoleniom. W niektórych miejscowościach tradycyjny strój nadal stanowi ważny element obchodów rodzinnych i religijnych uroczystości. Można się o tym przekonać, odwiedzając **Łowicz** lub **Spycimierz w święto Bożego Ciała**, kiedy w uroczystej procesji licznie uczestniczą mieszkańcy ziemi łowickiej ubrani w barwne stroje ludowe. Mieszkańcy Spycimierza od ponad 200 lat pielęgnują zwyczaj układania kwiatnych dywanów. W 2021 roku tradycja ta została wpisana na Listę Niematerialnego Dziedzictwa Kulturowego UNESCO.

Folklor opoczyński - Muzeum Regionalne w Opocznie
autor: Muzeum w Opocznie

Skansen w Maurzycach

Dywany kwiatne w Spycimierzu
autor: Centrum Spycimierskie Boże Ciało

Święto Bożego Ciała w Łowiczu

autor: SP w Łowiczu

5

KOPALNIA I WYSTAWA PGE GIGANTY MOCY W BEŁCHATOWIE

Gdzie znajduje się największa dziura w Polsce? W okolicach Bełchatowa. Jest tu położona olbrzymia **kopalnia węgla brunatnego** – odkrywka tzw. pola Bełchatów o długości 10 km, szerokości 3 km i głębokości dochodzącej do 350 metrów (dodatkowo kilka kilometrów na zachód znajduje się drugie, niewiele mniejsze, tzw. **pole Szczerców**). W związku z przygotowaniem do zakończenia wydobycia równolegle prowadzone są tu dwa rodzaje prac: o ile w części zachodniej odkrywki nadal pozyskiwany jest węgiel, o tyle w jej wschodnich krańcach trwa już formowanie przyszłych brzegów sztucznego jeziora. Tereny pokopalniane mają bowiem docelowo zostać zalane, a na ich miejscu powstaną dwa najgłębsze zbiorniki w Polsce! Całą inwestycję najlepiej oglądać z punktów widokowych w **Kleszczowie** i **Żłobnicy**.

Widać stąd zabudowania największej w Polsce **elektrowni Bełchatów**, a także najwyższe wzniesienie w regionie, czyli **Górę Kamieńską** (usypaną z ziemi wydobytej z pokładu węgla na polu Bełchatów). Dziś jest to już obszar zrekultywowany, pokryty lasem i wykorzystywany rekreacyjnie. Z kolei cały czas w okolicach Chabielic „rośnie” kolejna góra, na której składowany jest nadkład z pola Szczerców.

Dopełnieniem wizyty powinna być ekspozycja **PGE Giganty Mocy** w **Bełchatowie**, gdzie w interaktywny sposób pokazano proces tworzenia się węgla brunatnego, a następnie spalania go i produkcji prądu elektrycznego.

Kleszczów - widok na kopalnię oraz elektrownię

autor: UG Kleszczów

Góra Kamieńska - OSiR Góra Kamieńsk

autor: BPRWł

Bełchatów - PGE Giganty Mocy

autor: PGE Giganty Mocy

Rzeka Rawka – spływ kajakowy

Rawka to rzeka licząca ponad 90 kilometrów, płynąca przez wschodni fragment województwa łódzkiego. W przeciwieństwie do wielu innych rzek nizinnych jej koryto jest nieuregulowane. Na całej swojej długości Rawka jest chroniona jako rezerwat przyrody. Szczególnie malowniczo prezentuje się fragment pomiędzy Skierniewicami a Bolimowem, objęty **Bolimowskim Parkiem Krajobrazowym**. Rawkę najlepiej poznawać z perspektywy kajaka – rozwinięta baza turystyczna sprawia, że nawet w szczycie sezonu letniego nie ma problemu z jego wypożyczeniem. Trzeba jednak pamiętać, że Rawka jest rzeką wymagającą, idealną dla bardziej doświadczonych kajakarzy. Zwalone do rzeki pnie drzew wymagają licznych przenosek, a bystry nurt

może stać się przyczyną wywrotki. Za to satysfakcja po zakończeniu spływu gwarantowana.

Pilica jest jedną z największych, a równocześnie najbardziej dzikich rzek środkowej Polski. Duży jej fragment chroniony jest w trzech parkach krajobrazowych, leżących na terenie województwa łódzkiego – **Przedborskim, Sulejowskim i Spalskim**, co tylko potwierdza wysokie walory turystyczne rzeki. Utworzony na jej biegu **Zalew Sulejowski** to od lat główne zaplecze rekreacyjne nie tylko dla mieszkańców Łodzi, dające możliwość uprawiania całej gamy sportów związanych z wodą. Pilica to również bardzo dobra rzeka dla miłośników kajakarstwa – łatwa, malownicza, z dobrze rozwiniętą

bazą turystyczną. Spory jej odcinek jest oznakowany jako szlak kajakowy. Historię Nadpilicza najlepiej poznać, odwiedzając **Skansen Rzeki Pilicy**, działający w **Tomaszowie Mazowieckim**.

Warta, obok Pilicy, jest największą rzeką w regionie łódzkim. Zdecydowanie najciekawszym obszarem do jej poznania są okolice Wielunia, objęte ochroną w ramach **Załęczańskiego Parku Krajobrazowego**. Rzeka płynie tu odcinkiem przełomowym, gdzie można nawet obejrzeć **wapienne skały ostańcowe**. Dziś w okolicy nadwarciańskiego **Działoszyna** działa **cementownia Warta**, jednak znacznie ciekawsze dla turysty mogą być **zabytkowe wapienniki**, które do dziś przetrwały wokół **Działoszyna** i w miejscowości **Lisowice**. Podobnie jak w przypadku Pilicy, bardzo dobrze sprawdzi się tu kajak – rzeka należy do łatwych szlaków wodnych.

Bzura jest największą rzeką w północnej części województwa. To typowa rzeka nizinna o łagodnym nurcie, bardzo dobra dla początkujących kajakarzy. Bzura stanowić może dobry pretekst do wycieczki szlakiem przeszłości regionu, przepływa bowiem przez szereg miast kluczowych dla różnych etapów historii województwa, w tym Łódź (tu, w **Lesie Łagiewnickim**, ma swoje źródła), Zgierz, Ozorków, Łęczycę czy Łowicz.

Rzeka Pilica

Rzeka Warta

autor: M. Szelest

FILMOWE ŁÓDZKIE

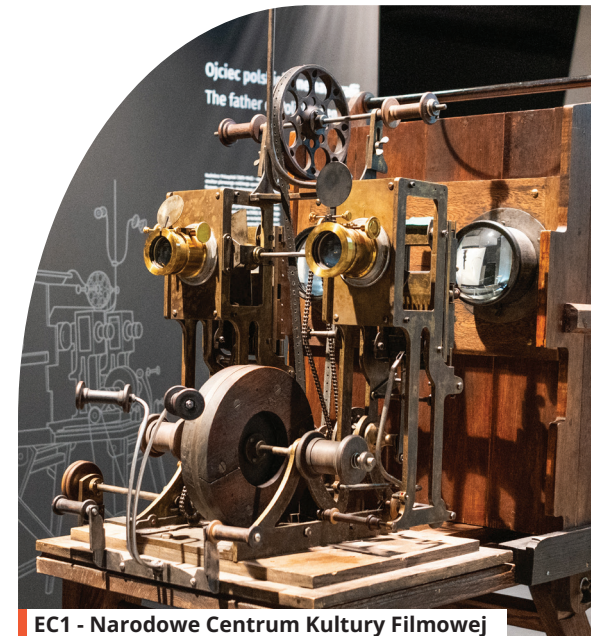
Muzeum Kinematografii

O Łodzi przez lata mówiono jako o stolicy polskiego filmu, do dziś popularne jest określenie **HollyŁódź**. Tu działała największa w kraju wytwórnia filmowa, tu cały czas pracuje **Szkoła Filmowa**, działa **Muzeum Kinematografii**, a od niedawna także **Narodowe Centrum Kultury Filmowej**, które zaprasza na niezwykle wystawy: *Kino Polonia* (największa w kraju ekspozycja opowiadająca o ponad 130-letniej polskiej kinematografii) oraz *Materia Kina* (ukazująca fazy realizacji filmu: budżetowanie, castingi, montaż, udźwiękowienie i promocję). W Łodzi można spacerować po **Alei Gwiazd** albo **Szlakiem Łodzi Bajkowej**. Świadectwem rangi łódzkiego dziedzictwa filmowego jest wpisanie miasta do **Sieci Miast Kreatywnych UNESCO**, jako Miasto Filmu.

Także region ma tu wiele do zaoferowania. W blisko stu miejscowościach można znaleźć plenery filmowe, w tym takich jak: „Ziemia obiecana”, „Vabank”, „Czterej pancerni i pies”, „Stawka większa niż życie”, „Jak rozpętałem II wojnę światową” czy „Potop”, a także zdecydowanie bardziej współczesnych: „W ciemności”, „Ida” oraz „Zimna wojna”. W kilkunastu najbardziej filmowych miejscach regionu znaleźć można **tablice Szlaku Filmowe Łódzkie**, a na szczególną uwagę zasługuje **Piotrków Trybunalski**, który wykorzystano w blisko 50 filmach i serialach – tu wytyczona została, dedykowana filmowi, **trasa turystyczna**.

Aleja Gwiazd na ulicy Piotrkowskiej

EC1 - Narodowe Centrum Kultury Filmowej

autor: EC1-NCSF

EC1 - Narodowe Centrum Kultury Filmowej

autor: L. Staszczak-Gąsiorek

8

POMNIKI
HISTORII

Najwyższą formą ochrony zabytków na poziomie krajowym są **Pomniki Historii**. W regionie łódzkim znajduje się pięć obiektów tej kategorii. Stanowią one niemal pełen przekrój przez historię ziem tworzących współczesne województwo, a przy okazji to przegląd stylów architektonicznych z kolejnych epok.

Najstarszymi są **romańska kolegiata** w **Tumie** koło Łęczycy oraz **zespół opactwa cystersów** w **Sulejowie** (z widocznym do dziś układem zabudowy obronnej z XII/XIII w. oraz romańskim kościołem). Niewiele młodszym obiektem jest dawna kolegiata prymasowska, a obecnie **bazylika katedralna** w **Łowiczu**, gdzie dostrzec można elementy gotyku, renesansu i baroku. O jej wyjątkowości świadczą m.in. nagrobki prymasów.

Epoki baroku i klasycyzmu reprezentuje **pałac Radziwiłłów** w **Nieborowie**, którego uzupełnieniem jest **romantyczny park** w **Arkadii**. Wreszcie pełen przekrój przez zabudowę XIX i początku XX w. zapewnia turystom wizyta w **Łodzi**, gdzie Pomnikiem Historii jest **wielokulturowy krajobraz miasta przemysłowego**. Składa się na niego zarówno zabudowa wielkomiejska z kamienicami, pałacami, willami i obiektami użyteczności publicznej, ale także najważniejsze zespoły fabryczne i dwa zabytkowe cmentarze – chrześcijański i żydowski.

Zespół opactwa cystersów w Sulejowie

autor: P. Wojtyczka

Książ Młyn w Łodzi

autor: P. Augustyniak/Łodz.travel

Pałac w Nieborowie

9

PAŁACE I OGRODY

Gdyby Franciszek Karpiński mieszkał w województwie łódzkim, pokochałby **Arkadię**. Ten romantyczny ogród Heleny Radziwiłłowej ze swoim Akweduktem, Domkiem Gotyckim i Świątynią Diany, stanowi świetne miejsce do wypoczynku, a przy okazji jest idealną scenerią dla twórczej wyobraźni. Uzupełnieniem Arkadii jest odległy o kilka kilometrów **Nieborów**, ze świetnie zachowaną historyczną **rezydencją Radziwiłłów** (razem z parkiem w Arkadii stanowią oddział Muzeum Narodowego). Pałac oczywiście otoczony jest terenem zielonym, na który składają się geometryczny ogród francuski i park angielski.

Na wyróżnienie zasługuje też **klasycystyczna rezydencja w Walewicach**. W pałacu można zanoć, a także obejrzeć apartament przygotowany specjalnie

na pobyt Napoleona, z zachowanymi dwustuletnimi tapetami. Walewice to jednak nie tylko miejsce dla miłośników historii – jego wyróżnikiem jest przede wszystkim **Stadnina Koni Walewice**, słynna z hodowli koni półkrwi angloarabskiej.

Oczywiście, pałaców, dworów i willi w województwie łódzkim, jest znacznie więcej. Warto odwiedzić **Skierniewice**, by zobaczyć dawny **pałac prymasów, Kutno** z **pałacem pocztowym** królów z epoki saskiej, renesansowe **pałace rodziny Grudzińskich** w **Poddębicach** i **Męcińskich** w **Działoszynie** czy **pałac Ostrowskich** w **Tomaszowie Mazowieckim**. W Łodzi zachowało się ok. 130 pałaców i willi fabrykanckich z XIX i początku XX w.

Park w Arkadii

Pałac Ostrowskich w Tomaszowie Maz.

autor: UM Tomaszów Maz.

Pałac w Walewicach

10

TOMASZOWSKA OKRĄGLICA

Czym jest Tomaszowska Okrąglica? To połączenie najważniejszych atrakcji turystycznych **Tomaszowa Mazowieckiego: rezerwatu przyrody Niebieskie Źródła, Skansenu Rzeki Pilicy i Grot Nagórzyckich** (podziemna trasa turystyczna). Trzy zupełnie inne obiekty, a każdy równie mocno związany z lokalną historią i dziedzictwem. Oczywiście to nie wszystko, co warto obejrzeć w Tomaszowie. Miłośnikom aktywnego wypoczynku można polecić **Arenę Lodową**, pierwszy i jak dotąd jedyny w Polsce całoroczny obiekt do jazdy na łyżwach, gdzie trenują m.in. polscy olimpijczycy, ale w wybranych godzinach każdy może sprawdzić swoje łyżwiarskie umiejętności. A skoro w temacie sportu, to może kajakiem wybrać się na spływ Pilicą z Tomaszowa do Spały i Inowłódza? Oprócz zabytków, w **Spale** jest jeszcze cały kompleks **COS**, czyli **Centralnego Ośrodka Sportu Ośrodka Przygotowań Olimpijskich**.

Skansen Rzeki Pilicy

Rezerwat przyrody Niebieskie Źródła

Groty Nagórzyckie

autor: UM Tomaszów Maz.

Co można robić w Łódzkiem?

aktywnie

Spływ kajakowy rzeką Wartą

Atutem województwa łódzkiego jest różnorodność. Fani aktywnego wypoczynku znajdą tu sporo możliwości spędzania czasu - można wędrować szlakami pieszymi, korzystać ze szlaków rowerowych i kajakowych, a nawet z największego stoku narciarskiego w centralnej Polsce.

Do **pieszych wędrówek** najlepszymi obszarami są na pewno te o urozmaiconym ukształtowaniu terenu. **Park Krajobrazowy Wzniesień Łódzkich**, czy położone na południowych krańcach regionu **Załęczański i Przedborski Parki Krajobrazowe**, dzięki całym sieciom szlaków turystycznych idealnie się do tego nadają. Oczywiście na dłuższy spacer

(może z kijami do nordic walking) można wybrać się także do **Lasu Łagiewnickiego** w północnej części Łodzi czy w **nadpilickie okolice Spały**. Ciekawą propozycję dla fanów marszów na orientację posiada powiat wierszowski, gdzie realizowany jest program **„Powiat wierszowski z mapą i kompasem”**. Dla fanów bardziej ekstremalnych doznań warto polecić **„Setkę po Łódzku”**, czyli coroczny rajd pieszy na orientację w najbliższych okolicach Łodzi, gdzie do pokonania jest dystans 50 lub 100 km.

Fani **turystyki rowerowej** bez problemu znajdą szlaki dla siebie, zarówno w okolicy Łodzi (ponownie warto wybrać się na **Wzniesienia Łódzkie**), jak

Port Jachtowy Jeziersko

autor: UM Warta

Okolice Bąkowej Góry

Przystań na Zalewie Sulejowskim

autor: E. Duda

również w całym regionie, zarówno krótko- jak i długo-dystansowe. Ciekawą ofertę dla miłośników jazdy terenowej ma **Góra Kamieńska** (405,6 m n.p.m.) – są tu aż cztery kilkunastokilometrowe trasy.

Również **kajakarzom** województwo łódzkie może sporo zaoferować. **Rawka, Pilica, Warta**, a także **Grabia i Widawka** to najczęściej wykorzystywane kajakarsko rzeki. Stosunkowo łatwe technicznie (zwłaszcza Pilica i Warta), ciekawe krajobrazowo i krajoznawczo (m.in. zabytkowe młyny wodne nad Grabią) od lat przyciągają licznych amatorów aktywnej turystyki. Rozwinięta baza turystyczna sprawia, że nie ma tu problemu z wypożyczeniem kajaków czy noclegiem przy wyborze spływu dłuższego niż jednodniowy. Również inne rzeki warto brać pod uwagę przy planowaniu kolejnych spływów – **Bzurę, Czarną, Drzewiczkę, Luciążę** albo **Mroągę**. Na dwóch największych akwenach w regionie – **Zalewie Sulejowskim i Jeziorsku** – dobre warunki znajdą także fani żeglarstwa i windsurfingu. Dodatkowo coraz popularniejszą atrakcją stają się wake parki, dedykowane miłośnikom nart wodnych. Takie obiekty znajdują się na **Jeziorsku** (w Ostrowie Warckim), a także w **Głownie, Tuszynie, Łodzi** (na Stawach Stefańskiego), **Drzewicy i Lisowicach** koło Koluszek. Większość wyposażona jest w infrastrukturę umożliwiającą zabawę amatorom, ale również możliwość sprawdzenia się dla osób bardziej doświadczonych. Często (jak w Głownie czy Lisowicach) towarzyszą im inne atrakcje – ścianki wspinaczkowe czy parki linowe.

Łódzkie to dobre miejsce dla uprawiania turystyki konnej. Amatorzy samodzielnej jazdy mają do dyspozycji ponad 200 stajni w całym regionie. Łączy je najdłuższy w Europie, liczący ponad 2000 km, oznakowany szlak konny. Składa się z dwóch pętli – mniejszej wokół Łodzi oraz większej wokół całego województwa, z licznymi łącznikami. Zwolennicy podziwiania zawodowców w akcji mogą wybrać się do **Bogusławic, Walewic** lub **Gajewnik**, gdzie cyklicznie odbywają się zawody hippiczne.

Walewice - Stadnina koni

Zima to czas, kiedy odkryjemy inne walory turystyczne regionu – największy stok narciarski w centralnej Polsce znajduje się na **Górze Kamieńskiej** koło Bełchatowa. Ponad 800 metrów dość łatwej trasy nadaje się idealnie na rodzinny wyjazd (choć najwyższa partia stoku jest już bardziej wymagająca!). Z uwagi na coraz cieplejsze zimy, sezon narciarski jest dość krótki, warto przed wybraniem się tutaj sprawdzić prognozę pogody i informacje o stanie naśnieżenia stoku.

Na zbiorniku Sulejowskim

autor: M. Robak

OSiR Góra Kamieńsk

autor: UM w Kamieńsku

Na Jeziorsku

Co można robić w Łódzkiem?

—
przyrodniczo

Zbiornik Jeziorsko

Rzeka Warta w Załęczańskim Parku Krajobrazowym

autor: K. Kierniakiewicz

W województwie łódzkim przyroda często rozpościera się tuż za rogiem, jak w przypadku położonego w Łodzi Lasu Łagiewnickiego, który stanowi jeden z największych kompleksów leśnych znajdujących się w granicach miasta w Europie. Z jednej strony posiada on bogatą infrastrukturę rekreacyjną – ulubione przez mieszkańców miasta stawy w **Arturówku**, szlaki piesze i rowerowe oraz trasy biegowe. Z drugiej – można tu znaleźć takie ostoje przyrody jak rezerwat „**Las Łagiewnicki**”.

Równie ciekawy jak Łagiewniki, zarówno pod względem przyrodniczym jak historycznym, jest inny obszar leśny w województwie – **Lasy Spalskie**. Tym, co wyniosło je do miejsca rangi państwowej były pobyty rosyjskich carów, a po zaborach – prezydentów II Rzeczypospolitej.

Choć lasy zostały mocno przetrzebione w okresie I wojny światowej, do dziś naturalnego charakteru przydaje im z pewnością płynąca tędy Pilica, najdłuższa spośród dużych rzek w Polsce centralnej. Pod względem przyrodniczym, jedną z najważniejszych wodnych atrakcji regionu jest położony na zachodzie województwa **zbiornik Jeziorsko**, założony na rzece Warcie. Jego południowa część chroniona jest w formie rezerwatu faunistycznego. W okresie jesiennych przelotów ptaków wodno-błotnych przebywa tu do kilkudziesięciu tysięcy ptaków jednocześnie.

Amatorom ornitologii można polecić wizyty na torfowiskach w rezerwacie **Piskorzeniec** koło Przedborza czy uroczysku **Święte Ługi** koło Szczercowa, a także przy **jeziorze Okręt** i **stawie Rydwan** koło Łowicza.

Łąki w dolinie Chojnatki

autor: A. Pruszkowska

Młode lisy w Przedborskim Parku Krajobrazowym

autor: D. Kuzdak

Las Łagiewnicki w Łodzi

autor: T. Grala

Rzeka Warta w Konopnicy

Przyrodę regionu pomagają zachować lokalne parki krajobrazowe.

PARK KRAJOBRAZOWY WZNIESIEŃ ŁÓDZKICH

Poza wspomnianym już Lasem Łagiewnickim, może pochwalić się rezerwatami: „**Parowy Janinowskie**”, gdzie smukłe buki i rozgałęziające się wąwozy tworzą scenierię niczym z „Władcy Pierścieni” oraz „**Struga Dobieszkowska**”, skąd już tylko kilka kroków do średniowiecznego **grodziska w Starych Skoszewach**.

SPALSKI PARK KRAJOBRAZOWY

Niemalą entuzjazm każdego dendrologa wzbudzą rosnące w nim pozostałości dawnej Puszczy Pilickiej – dwustuletnie dęby, graby i sosny. Te znajdziemy przede wszystkim w rezerwacie „**Spała**”, podobnie jak

ciekawostkę tutejszej przyrody – powstałe w wyniku rzecznej erozji, sosny „na szczudłach”.

SULEJOWSKI PARK KRAJOBRAZOWY

Do obszaru Parku zalicza się przede wszystkim sam Zalew Sulejowski, ale też takie magiczne miejsca jak rezerwat „**Niebieskie Źródła**” ze swoją słynną, lazurową wodą czy rezerwat „**Las Jabłoniowy**”, gdzie pośród typowo leśnego drzewostanu, znajdziemy liczne okazy dzikich drzew owocowych – jabłoni, grusz i głógów. Jeśli zaś nad florę przedkłada się faunę, obowiązkowym punktem wyprawy staje się **Leśny Ośrodek Edukacji i Rehabilitacji Zwierząt w Kole**.

Sulejowski Park Krajobrazowy

autor: ZPKWŁ

PRZEDBORSKI PARK KRAJOBRAZOWY

Jego największym atutem jest niewątpliwie ukształtowanie terenu. Szlaki wędrówek wiją się w górę i w dół po okolicznych wzgórzach (w tym największym naturalnym wzniesieniu województwa łódzkiego, **Fajnej Rybie**, o wysokości 347 m n.p.m.). Na pewno trzeba też wspiąć się na **Bukową Górę**, ze starodrzewem bukowym, chronionym w formie rezerwatu.

PARK KRAJOBRAZOWY MIĘDZYRZECZA WARTY I WIDAWKI

Jego głównymi bohaterkami są oczywiście rzeki, w szczególności ta jedna, Warta, która jest niekwestionowaną królową tego obszaru. Ktokolwiek marzy o spotkaniu żurawi, brodzieców bagiennych i innych ptaków związanych z wodą, powinien skierować swe kroki właśnie tutaj.

Kroczące sosny w okolicach Spały

ZAŁĘCZAŃSKI PARK KRAJOBRAZOWY

Tu obecność Warty zaznaczyła się w sposób nie tylko przyrodniczy. W jej dolinie znajdziemy bowiem pozostałości prehistorycznych **kurhanów**, z których najstarsze (w miejscowości **Przywóz**) są datowane na II w. n.e. Park to obszar Wyżyny Wieluńskiej. Warta płynie tędy w głęboko wciętej dolinie, tworząc tzw. **Wielki Łuk Warty**. Położony na **Górze Zelce rezerwat geologiczny „Węże”** skrywa liczne jaskinie. Koniecznie trzeba też zajrzeć do **kamieniołomu w Lisowicach** – świetnie widać tu przekrój ze skałami z kolejnych epok geologicznych, można także bez problemu znaleźć różne typy skamieniałości.

BOLIMOWSKI PARK KRAJOBRAZOWY

Jego największą (nie licząc rzeki Rawki) tajemnicą są wielkie (mierzące nawet do kilkudziesięciu hektarów) puszczańskie polany, będące pozostałością działań budników, wyrębiających las w celu pozyskania potażu, dziegciu czy węgla drzewnego. Dziś polany są prawdziwym magazynem różnorodności biologicznej lasu. Znajdziemy tu 1/3 występujących na tym terenie roślin, a także zwierzęta – ptaki terenów podmokłych, płazy i duże ssaki. Zarówno jednak ze względów przyrodniczych, jak i bezpieczeństwa, wstęp na część polan (jak największa **Siwica**) możliwy jest wyłącznie po wcześniejszym zgłoszeniu i wraz z pracownikami Parku.

Co można robić w Łódzkiem?

zabytkowo

Pałac w Nieborowie

Opactwo Cystersów w Sulejowie-Podklasztorzu

autor: BPRW

W ciągu kilku ostatnich lat na listę **Pomników Historii**, czyli najcenniejszych zabytków narodowych, trafiło aż pięć obiektów z województwa łódzkiego: **bazylika katedralna w Łowiczu**, **kolegiata w Tumie**, **opactwo cysterskie w Sulejowie-Podklasztorzu**, **zespół pałacowo-parkowy w Nieborowie** razem z pobliskim **parkiem romantycznym w Arkadii**, **wielokulturowy krajobraz miasta przemysłowego w Łodzi**. Miłośnicy historii sztuki znajdą w regionie łódzkim obiekty dokumentujące tysiąc lat tradycji. Są tu świątynie z elementami romańskimi, gotyckie kościoły (w **opactwie w Sulejowie** jedno z pierwszych w Polsce przykładów tego stylu) i zamki (w tym bardzo dobrze zachowany prywatny **zamek rodziny Oporowskich w Oporowie** koło Kutna).

Nie brakuje przykładów architektury renesansu – jak **dwór obronny w Pabianicach** (dziś muzeum) czy kościoły w typie kalisko-lubelskim z charakterystycznymi dekoracjami stiukowymi (m.in.: w **Poddębicach**, **Chruslinie** i **Sobocie**). Epokę odrodzenia reprezentuje również **kaplica św. Wiktora w łowickiej katedrze** z nagrobkiem arcybiskupa Jakuba Uchańskiego wykonanym przez Jana Michałowicza z Urzędowa (najwybitniejszego polskiego rzeźbiarza epoki). Również sztuka baroku jest w województwie obficie reprezentowana, zarówno w architekturze sakralnej, jak i świeckiej. Monumentalne **sanktuarium Świętej Rodziny w Studziannie** należało w XVII i XVIII w. do najważniejszych ośrodków pielgrzymkowych w Polsce.

Zamek rycerski w Oporowie

autor: D. Redlicki

Jedną z najlepiej zachowanych barokowych rezydencji w Polsce jest **pałac w Nieborowie** projektu Tylmana z Gameren, dziś oddział Muzeum Narodowego. Ciekawym przykładem tego stylu jest również barokowy **dwór szlachecki w Ożarowie**, dziś działa tu **Muzeum Wnętrz Dworskich**.

W regionie znaleźć można również obiekty klasycystyczne, jak np. **pałac w Walewicach** czy **pałac i kościół św. Jakuba w Skierniewicach**. Unikatem jest **romantyczny park w Arkadii** koło Nieborowa, stworzony przez księżną Helenę Radziwiłłową na przełomie XVIII i XIX w.

Architektura neostylowa (neoromanizm, neogotykt itd.) i eklektyczna (połączone różne style) z XIX w. to coś typowego dla miast regionu łódzkiego, które rozwinęły się jako ośrodki przemysłowe w tym czasie. Wyjątkowym przykładem jest tu oczywiście **Łódź**, gdzie w centrum zachowało się do dziś ponad 10 tysięcy kamienic z przełomu XIX i XX w., a także liczne rezydencje fabrykanckie, świątynie, budynki użyteczności publicznej i fabryki. Również tutaj zachowały się ciekawe przykłady sztuki secesyjnej i modernizmu z pierwszej połowy XX w. Ciekawe obiekty z tej samej epoki znaleźć można oczywiście w innych miastach, przede wszystkim

Muzeum Wnętrz Dworskich w Ożarowie

w **Piotrkowie Trybunalskim**, **Zduńskiej Woli**, **Tomaszowie Mazowieckim** oraz **Pabianicach**.

Zabytki przemysłowe to jeden z wyróżników regionu – znaleźć je można nie tylko w stolicy województwa, ale również w mniejszych miastach – przede wszystkim w **Zgierzu**, **Pabianicach**, **Tomaszowie Mazowieckim** czy **Piotrkowie Trybunalskim**. Oczywiście zdecydowanym liderem jest sama **Łódź** – do dziś przetrwało tu około 200 mniejszych i większych kompleksów fabrycznych. Często były to całe zespoły zabudowy, gdzie oprócz budynków produkcyjnych stały rezydencje właścicieli, domy mieszkalne dla robotników, a także budynki infrastruktury socjalnej, jak: szkoły, sklepy, szpitale. Najlepszym przykładem jest osiedle **Księży Młyn**, stworzone przez najbogatszych łódzkich fabrykantów – rodzinę Scheiblerów oraz **Manufaktura** – dawne imperium rodziny Poznańskich.

Region łódzki to obszar przede wszystkim rolniczy. Do dziś przetrwały tu przykłady tradycyjnej zabudowy wiejskiej. Najciekawsze obiekty trafiły do skansenów – największego w **Maurzycach** koło Łowicza, a także mniejszych w samym **Łowiczu**, **Sieradzu** lub **Kwiatkówku** koło Łęczycy.

Województwo łódzkie to również jeden z najbogatszych regionów, jeżeli chodzi o drewniane kościoły – jest ich około stu. Najstarsze pochodzą z końca XV i XVI w., w tym najciekawsze w **Boguszycach** koło Rawy Mazowieckiej oraz **Grębieniu** koło Wielunia, oba udekorowane renesansowymi malowidłami. Cenne polichromie zachowały się także w kościele w **Czerniewicach**.

Ważnym elementem dziedzictwa regionu są wreszcie zabytki dawnej wielokulturowości. Po mieszkających tu dawniej Polakach, Żydach, Niemcach, Rosjanach, Czechach pozostały świątynie, synagogi, cmentarze, ale także pałace, kamienice, szkoły czy fabryki. Wyjątkowym zabytkiem jest **cmentarz żydowski w Łodzi**, jeden z największych i najlepiej zachowanych w Europie.

Hotel Fabryka Wełny w Pabianicach

autor: Hotel Fabryka Wełny

**Co można robić
w Łódzkiem?**

historycznie

Zamek w Łęczycy
autor: M. Stasiak

Grodzisko w Tumie

Województwo łódzkie jako osobna jednostka administracyjna liczy sobie „zaledwie” 100 lat, bo powstało wkrótce po odzyskaniu przez Polskę niepodległości. Historia tego obszaru, leżącego na pograniczu Małopolski, Wielkopolski i Mazowsza, jest znacznie dłuższa. Znajdują się tu siedziby kasztelanii, pamiętających początki Polski, dynastii Piastów czy **historyczne grody** jak **Łęczyca, Sieradz, Rawa i Wieluń**, będące

siedzibami średniowiecznych księstw, województw i ziem. Mury najstarszych zabytków są niemymi świadkami znaczących wydarzeń. Tu zapadały ważne decyzje (w Sieradzu i Piotrkowie wybierano na tron kilku z polskich królów, w **Piotrkowie** przez ponad 200 lat obradował Trybunał Koronny dla Wielkopolski).

W XIX wieku obszar dzisiejszego województwa stał się jednym z głównych regionów przemysłowych ówczesnego Królestwa Polskiego. Zanim jeszcze Łódź wyrosła na największy w kraju ośrodek przemysłu włókienniczego, palmę pierwszeństwa dzielił Ozorków, a następnie Zgierz. Do dziś w obu tych miastach (a także m.in. w Pabianicach, Aleksandrowie Łódzkim, Konstantynowie Łódzkim czy Tomaszowie Mazowieckim) zachowało się mnóstwo śladów związanych z historią gospodarczą. Są to zarówno fabryki, rezydencje fabrykantów, jak i dawne domy tkaczy. Wyjątkowy pod tym względem jest **Zgierz**, gdzie w centrum znajduje się **Park Kulturowy Miasto Tkaczy**. W mieście zachowało się kilkadziesiąt tradycyjnych domów z XIX w. Z kolei w Zduńskiej Woli przetrwała historyczna dzielnica przeznaczona dla osadników zajmujących się rozwojem lokalnego rzemiosła, a potem także manufaktur i przemysłu.

Wiek XX przyniósł szereg tragicznych wydarzeń związanych z I i II wojną światową. Przez obszar dzisiejszego województwa kilkakrotnie przetaczał się front I wojny światowej (od połowy 1914 r. do połowy 1915 r.), gdy ścierała się tu armia rosyjska z niemiecką i austriacką. Warto pamiętać, że we wszystkich armiach zaborczych wielu żołnierzy było Polakami. Szczególnie intensywne walki z jesieni 1914 r. przeszły do historii jako Bitwa czy Operacja Łódzka – podczas zaledwie kilku tygodni w starciach wzięło udział pół miliona żołnierzy, z których aż 200 tysięcy poległo. Dziś przypominają o tym liczne cmentarze wojenne, rozsiane po obszarze niemal całego województwa.

Ratusz z Bramą Krakowską w Wieluniu

Stare Miasto w Piotrkowie Trybunalskim

autor: UM Piotrków Tryb.

Z kolei w **okolicach Bolimowa** w 1915 r. Niemcy po raz pierwszy w historii użyli gazów bojowych.

Jesień 1939 r. i wojna obronna z tego czasu w okolicach Łodzi zaznaczyła się przede wszystkim Bitwą nad Bzurą, jedną z niewielu wówczas udanych akcji zbrojnych polskiej armii. Również tu o dramatycznej historii przypominają dziś przede wszystkim cmentarze z **kwaterami poległych w okolicach Kutna, Łowicza i Łęczycy**. Historię tej bitwy do niedawna upamiętniało Muzeum Bitwy nad Bzurą w dawnym mauzoleum rodziny Mniewskich w Kutnie, dziś ekspozycja znajduje się w **Muzeum Pałac Saski**. Tragiczną kartę historii zapisano również w **Wieluniu**, który był pierwszą ofiarą niemieckich bombardowań rankiem 1 września.

Cmentarz wojenny w Joachimowie Mogiłach

Ekspozycja militarna w Muzeum Pałac Saski w Kutnie

autor: Muzeum Pałac Saski

Odrębną historię związaną z II wojną światową stanowi tworzenie przez niemieckich okupantów getta dla ludności żydowskiej, w tym pierwszego w Polsce getta w Piotrkowie czy drugiego pod względem wielkości (po warszawskim) getta w Łodzi.

Spośród postaci historycznych z województwem łódzkim mocno związani byli dwaj wybitni literaci – **Julian Tuwim** oraz **Władysław Reymont**. Ten pierwszy, urodzony w Łodzi, jest tu upamiętniony kilkoma pomnikami, w tym najbardziej znaną **Ławeczką Tuwima**, zlokalizowaną przed Urzędem Miasta Łodzi na ulicy Piotrkowskiej. Drugi, urodzony w Kobielach Wielkich koło Radomska, mieszkał w Łodzi (zbierając materiały do *Ziemi obiecanej*), ale

także w okolicach Lipiec Reymontowskich, które stały się inspiracją do jego epopei poświęconej polskiej wsi – *Chłopom*.

Dziś w **Lipcach** działa **muzeum** gromadzące pamiątki po pisarzu, a także prywatna **Galeria Staroci i Pamiątek Regionalnych** z olbrzymią kolekcją wydań *Chłopów*, a także eksponatami, poświęconymi stworzonemu w oparciu o powieść serialowi telewizyjnemu.

Stacja Radegast w Łodzi

Muzeum Regionalne w Lipcach Reymontowskich

Co można robić w Łódzkiem?

—
rodzinnie

Park rozrywki Mandoria
autor: Mandoria

Czy Łódzkie to region przyjazny rodzicom z dziećmi? Zdecydowanie tak. Znaleźć można tu atrakcje dla maluchów oraz trochę starszych turystów. I co bardzo ważne – atrakcje te sprawdzą się zarówno w pełnym słońcu, jak i w deszczowe dni.

Parków wodnych w Polsce nie brakuje. Ale odkrytych basenów z gorącą wodą już tak dużo nie ma. W **Uniejowie** nieprzypadkowo miejscowy park wodny nosi nazwę „**Termy**” - gorąca woda z wnętrza ziemi pozwala na kąpiele w odkrytym basenie przez cały rok. Woda w basenie ma stałą temperaturę około 30 stopni Celsjusza, bez względu na temperaturę zewnętrzną. A jeżeli szukamy trochę bardziej kameralnych basenów termalnych, to czeka na nas, położony niedaleko, park **Termy Poddębice**. Oczywiście jest też **Aquapark Fala** w Łodzi, gdzie co prawda wód termalnych nie ma, jest za to wiele innych atrakcji, jak zjeżdżalnie, sauny czy basen ze sztuczną falą.

Dinopark Kołacinek

autor: Dinopark Kołacinek

Z Uniejowa niedaleko jest do **Borysewa** i miejscowego **ZOO Borysew**. W warunkach możliwie zbliżonych do naturalnych, na terenie 25 ha, mieszka 500 zwierząt reprezentujących 90 gatunków. Do największych atrakcji należą białe lwy oraz białe tygrysy bengalskie, oba gatunki są bardzo rzadkie i zagrożone wyginięciem. Tygrysy można m.in. obserwować podczas kąpieli w basenie – jedynym takim w Europie.

Zdecydowanie najbardziej imponującym obiektem związanym ze zwierzętami jest obecnie **Orientarium**, stanowiące część **Łódzkiego ZOO**. W tym nowoczesnym pawilonie można poznać zwierzęta charakterystyczne dla Azji. Niewątpliwie największą (dosłownie i w przenośni) atrakcją jest stado słońi. Dzięki specyficznej konstrukcji wybiegu, goście zoo mogą się przyglądać kąpieli tych potężnych zwierząt.

W ostatnich latach coraz popularniejsze stają się gospodarstwa oferujące kontakt z alpakami, gatunkiem z rodziny wielbłądowatych, które budową ciała przypominają owce. Ze względu na łagodny charakter, zwierzęta te bardzo dobrze nadają się do kontaktu z dziećmi.

Minizoo w okolicach Łodzi powstaje coraz więcej, a jednym z największych obiektów tego typu jest **Dobronianka** w **Dobroniu**. Oprócz zwierząt (alpak, wielbłądów, pawi), obiekt słynie z uruchamianej jesienią **Farmy Dyni**. Jedną z większych atrakcji jest konkurs na największe dynie – rekordzistka z 2024 r. ważyła blisko 800 kg!

ZOO Borysew

autor: ZOO Borysew

Całoroczną atrakcją jest, znajdujący się w **Rzgowie**, kryty park rozrywki **Mandoria Miasto Przygód**. Dzięki temu można z niego korzystać niezależnie od warunków atmosferycznych. Park utrzymany jest w klimacie renesansowego miasta handlowego. Cały czas jest rozbudowywany, a najnowszą atrakcją jest kolejka górską Aquila. W centrum handlowo-rozrywkowym Nowa Sukcesja w Łodzi działa park rozrywki **Hopa Lupa**, również w całości pod dachem. Zupełnie inny charakter ma park rozrywki **Sady Klemensa**, działający w **Komorowie** koło Rawy Mazowieckiej. Położony jest na terenie rolniczym, pełnym sadów owocowych – nic dziwnego, że to właśnie owoce stały się znakiem rozpoznawczym tego miejsca.

Orientarium ZOO Łódź

autor: Orientarium ZOO Łódź

Kolejną z atrakcji dedykowanych najmłodszym jest obiekt znajdujący się w **Kołacinku** – **Dinopark**, gdzie można poznać mieszkańców Ziemi sprzed milionów lat. Dodatkowo w tym miejscu działa też (w okresie zimowym) **Kraina Świętego Mikołaja**, a najnowszą atrakcją jest Akademia Bezpieczeństwa i Ratownictwa, oferująca profesjonalne szkolenie z udzielania pierwszej pomocy.

Baśniową atrakcję stanowi też **Dolina Skrzatów** - **Park Skrzacich Opowieści** w **Chociszewie** niedaleko Ozorkowa, gdzie można poznać historię słowiańskich skrzatów, a także pospacerować po całej Dolinie Skrzatów. W nieodległej **Solcy Małej** znajduje się natomiast **wioska indiańska „Tatanka”**. To miejsce, gdzie nie tylko można poznać tradycje i zwyczaje

rdzennych mieszkańców Ameryki, ale także sprawdzić się w rozmaitych zawodach sprawnościowych, np. walkach na równoważni czejeńskiej. Skoro mowa o okolicach Łęczycy, to warto odwiedzić **grodzisko w Tumie**. Zrekonstruowano tu fragmenty zabudowy (wieża i brama), odtwarzając klimat osady z czasów wczesnego średniowiecza.

Innego gospodarza mają **Groty Nagórzyckie** i miejscowe wyrobisko piasku, znajdujące się na terenie **Tomaszowa Mazowieckiego**. Zgodnie z legendą mieszkał tu zbój Madej. Zapewne nie uda się go spotkać podczas wędrówki podziemną trasą turystyczną, ale wrażeń i tak nie zabraknie.

W pobliżu Tomaszowa warto odwiedzić jeszcze jedno wyjątkowe miejsce – **park Mikrokosmos w Ujeździe**. Zgromadzono tu modele owadów, mikroorganizmów i grzybów. Kto chce stanąć oko w oko z większymi od człowieka biedronką, komarem czy pszczołą, ten ma tu na to szansę.

Z kolei w podłódzkiej **Lipce** można spotkać ostatnie z wymienionych przed chwilą owadów, tyle że te prawdziwe, bzyżące. W miejscowej **pasiece** organizowane są zajęcia edukacyjne, gdzie można poznać tajemnice tych fascynujących zwierząt. Dzięki oszklonemu ulowi można zajrzeć do wnętrza pszczelego domu, a na deser degustować różne odmiany miodu.

W województwie łódzkim jest także miejsce, gdzie można poznać zwierzęta sprzed milionów lat.

Geopark Owadów-Brzezinki, niedaleko Opoczna, miejsce stworzone w sąsiedztwie rozległego kamieniołomu – to jedno z najbogatszych stanowisk paleontologicznych. Odkryto tu liczne gatunki zwierząt morskich, często gatunków nieznanych z innych miejsc.

Również młodzi fani komunikacji nie będą się nudzić w regionie łódzkim. W weekendy warto się wybrać na wycieczkę **Rogowską Koleją Wąskotorową**. W wybrane dni zwiedzać można też zabytkową **parowozownię w Skierniewicach** – jest tu m.in. dawny parowóz szkoleniowy, gdzie zajrzemy do wnętrza kotła. Z kolei w Łodzi, w zabytkowej **zajeźdni na Brusie** (otwieranej tylko po wcześniejszym ustaleniu), obejrzymy zabytkowe tramwaje. Na szczęście w letnie weekendy można także udać

EC1 Łódź - Ulica Żywiołów

autor: EC1 Łódź

się na wycieczkę po Łodzi składem, którym jeździli w młodości nasi dziadkowie.

Mało? Na deser zostają trzy miejsca związane z nauką, oczywiście połączoną z dobrą zabawą.

W **Bełchatowie** warto zajrzeć na interaktywną wystawę **Giganty Mocy**, wyjaśniającą jak powstał węgiel brunatny w bełchatowskim złożu i jak dzisiaj z węgla produkowany jest prąd. Z kolei w **Łodzi** na terenie zabytkowej elektrowni miejskiej działa jedna z największych atrakcji tego typu w kraju – **Centrum Nauki i Techniki EC1**. Można tu prześledzić proces produkcji energii (zachowano niemal kompletne wyposażenie elektrowni sprzed blisko 90 lat), ale także poznać tajniki fizyki, chemii, biologii lub dowiedzieć się więcej o zmianach klimatu. Na chętnych czeka tu też **kino sferyczne 3D** oraz **planetarium**,

Park Mikrokosmos w Ujeździe

autor: Mikrokosmos

a na najmłodszych **Ulica Żywiołów**. Równolegle z centrum nauki, w kompleksie EC1, działają jeszcze dwie wyjątkowe ekspozycje: **Narodowe Centrum Kultury Filmowej** (tu na wystawie *Materia kina* można wcielić się w reżysera lub producenta i stworzyć własny film) i **Centrum Komiksu i Narracji Interaktywnej** (gdzie można poznać historię komiksu, przenieść się w czasie do salonu z grami elektronicznymi z lat 90. XX w. albo przejść ścieżkę twórców gier komputerowych).

Była mowa o planetarium w EC1? To zostaje jeszcze **Energosfera**, znajdująca się w **Konarzewie** koło Piątku, też związana z kosmosem. Cały obiekt zbudowano na planie galaktyki spiralnej, a na miejscu jest obserwatorium astronomiczne oraz kopuły warsztatowe.

Co można robić w Łódzkiem?

— imprezowo

Łódź Summer Festival
autor: lodz.pl

Koncerty, festiwale, imprezy rozrywkowe i kulturalne, rekonstrukcje historyczne – to wszystko można znaleźć w województwie łódzkim. Oferta jest bogata i, co istotne, dotyczy wydarzeń odbywających się w ciągu niemal całego roku.

Festiwałem najmocniej integrującym cały region jest Wędrowny Festiwal Filharmonii Łódzkiej „**Kolory Polski**”. To cykl koncertów odbywających się w różnych miejscowościach, w rozmaitych obiektach i plenerach (wnętrza świątyń, dziedzińce zamkowe, parki i muzea), z pełną gamą muzycznych gatunków. Przez całe lato, w każdy weekend, muzyką rozbrzmiewają inne miejsca, zachęcając nie tylko do słuchania muzyki, ale także do poznawania całego województwa.

A skoro o muzyce mowa, to w **Kutnie** odbywa się **Ogólnopolski Festiwal Jeremiego Przybory „Stacja Kutno”** (poświęcony współtwórcy Kabaretu Starszych Panów, który uwiecznił Kutno w piosence i był honorowym starostą kutnowskim). Z kolei fani ostrej metalowej muzyki powinni pamiętać o **Summer Dying Loud w Aleksandrowie Łódzkim**.

W Łodzi znajduje się jedna z największych hal widowiskowych w Polsce – **Atlas Arena**, mogąca pomieścić kilkanaście tysięcy ludzi. Nic dziwnego, że organizowane są tu koncerty największych światowych gwiazd muzyki – gościli tu m.in.: Rihanna, Shakira, Depeche Mode czy Rod Stewart. Odbywają się tu również wydarzenia sportowe najwyższej rangi – mistrzostwa świata czy Europy, np. w: siatkówce, koszykówce lub enduro.

To w Łodzi odbywa się największa ilość rozmaitych imprez. Tą, która przyciąga najszerzą publiczność jest od kilkunastu lat **Light Move Festival** (Festiwal Światła). Towarzyszące mu instalacje, pokazy i mappingi w czasie jednego weekendu w magiczny sposób zmieniają centrum Łodzi. Kolejnym przedsięwzięciem przyciągającym tłumy jest **Łódź Summer Festival** odbywający się w ostatni weekend lipca, któremu towarzyszą liczne koncerty.

Inne wydarzenia mające swoją wierną, festiwalową publiczność – **Triennale Tkaniny**, **Spotkania Baletowe**, **Festiwal Łódź Wielu Kultur**, **Festiwal Designu**, to przykłady imprez bardzo mocno związanych z miastem i jego kulturą.

Light Move Festival w Łodzi

autor: R.Żydowicz/łodz.pl

Również w innych miejscach regionu nie brakuje ciekawych wydarzeń. Co istotne, odwołują się one do lokalnej historii i słynnych mieszkańców związanych z regionem. W **Sieradzu** odbywa się wyjątkowy festiwal ze sztuką fryzjerską w głównej roli – **Open Hair Festival**, nawiązujący do postaci Antoniego „Antoine’a” Cierplikowskiego – polskiego fryzjera o międzynarodowej sławie, w **Kutnie** **Festiwal Szaloma Asza**, który tu się urodził, a w **Radomsku** co roku ma miejsce festiwal **3 x Różewicz**, dedykowany twórczości pochodzących stąd braci Różewiczów. Z kolei w **Piotrkowie** długą tradycję mają **Międzynarodowy Festiwal Sztuki Interakcje** oraz **Trybunały Uśmiechu** (dawniej Trybunały Kabaretowe).

Dwa wyjątkowe festiwale związane są z lokalną historią „roślinną” – **Święto Róży w Kutnie** oraz **Święto Kwiatów, Owoców i Warzyw w Skierniewicach**. Znajdą tu coś dla siebie zwolennicy piknikowej atmosfery i plenerowych koncertów, jak również zagorzali miłośnicy florystyki i ogrodnictwa.

A może coś bardziej aktywnego? **Grabów** koło Łęczycy szczyci się długą tradycją **gry w palanta**. Ale uwaga – mecze odbywają się tylko raz w roku, we wtorek po Wielkanocy (w ten sposób Grabowanie wydłużają święta!). Z kolei latem w **Wieruszowie** odbywają się **Ogólnopolskie Zawody w Wyścigach Drezyn Ręcznych**.

Łódzkie ma również bogatą ofertę dla miłośników rekonstrukcji historycznej. W **Skansenie Rzeki Pilicy**

w **Tomaszowie**, co roku latem, odbywa się **Piknik Militarny**, z kolei w **Łodzi** w listopadzie ma miejsce **Piknik Niepodległościowy**. W podobnym klimacie, choć z zupełnie inną epoką w tle, są **turnieje rycerskie**, a także pokazy średniowiecznego rzemiosła, które odbywają się na zamkach w **Łęczycy**, **Uniejowie**, czy **Inowłodzu**. Imprezą związaną ze wczesnym średniowieczem jest **Mokoszowisko**, odbywające się na terenie rekonstruowanej osady w **Rzeczycy**. Nie ma tu turniejów i walk rycerskich, jest za to odtwarzanie historycznych rzemiosł, zwyczajów i wierzeń. Z kolei w **Leszczynku** koło Kutna, gdzie przez szereg lat odbywała się Odyseja Historyczna, obecnie można wziąć udział w **Odysei Napoleońskiej** przybliżającej, w otoczeniu odnowionego **dworu i parku**, realia początku XIX w.

Turniej rycerski na zamku w Łęczycy

autor: Muzeum w Łęczycy

Propozycje wycieczek

1-2-3 dni w Łodzi

Poznanie województwa łódzkiego najlepiej zacząć od stolicy regionu. To czwarte pod względem liczby ludności miasto w Polsce, przez lata niedoceniane przez turystów, dziś bardzo szybko się zmienia i przyciąga odwiedzających. Zabytki fabrykanckiej i robotniczej historii, wielokulturowości oraz filmu to wyróżniki Łodzi, docenione nawet przez „National Geographic”.

1. DZIEŃ W ŁODZI

Mając na wizytę w Łodzi jeden dzień, najlepiej zacząć od spaceru po **ulicy Piotrkowskiej**. W większości miast centralnym punktem jest rynek – w Łodzi jest to ulica licząca aż 4 kilometry. Okazałe kamienice, pokazujące pełne bogactwo architektury XIX w., do tego miejskie pałace, oryginalne pomniki, a w podwórzach kolejne wyjątkowe miejsca do odkrycia – ogrody, fabryki, a od niedawna także instalacje artystyczne, jak **Pasaż Róży** pod numerem 3, **Kryształowe Żyrandole** pod numerem 118 czy **Narodziny Dnia** przy ul. Więckowskiego 4. Koniecznie trzeba też zajrzeć w podwórze pod numerem 136 – na **OFF Piotrkowska**. Zabytkowa fabryka kilkanaście lat temu przekształcona została w centrum wielkomiejskiej rozrywki. Spacer po północnej, deptakowej części Piotrkowskiej najlepiej przedłużyć o przejście przez **park Staromiejski**, prowadzący do **Manufaktury**. Dawny kompleks fabryczny rodziny Poznańskich od 2006 r. jest otwarty dla wszystkich. Zabytkowe budynki wykorzystywane są na muzea (**Muzeum Sztuki ms2** i **Muzeum Fabryki**), teatr, kino, a także pełne spektrum różnych lokali gastronomicznych. W monumentalnej przedsalni działa Hotel Vienna House by Wyndham Andel's, a całość uzupełnia

współczesne centrum handlowe. Z kolei w pałacu sąsiadującym z fabryką mieści się **Muzeum Miasta Łodzi**, idealne miejsce do zapoznania się z historią miasta, a zarazem rezydencja pałacowa o pięknych wnętrzach.

Skoro Łódź jest miastem rozwiniętym dzięki przemysłowi, to koniecznie trzeba jeszcze odwiedzić **Księży Młyn**. To dawne imperium rodziny Scheiblerów, gdzie obok fabryk zachowała się rezydencja właścicieli, osiedle domów robotniczych, nazywanych w Łodzi famułami, a także szkoła, sklep, szpital czy remiza straży pożarnej. Miejsce to posiada unikalny klimat, a dzięki systematycznie odnawianym budynkom, nabiera blasku. Jedną z najnowszych atrakcji osiedla jest **Koci Szlak** z figurami kotów pokazujących zajęcia dawnych mieszkańców Księżego Młyna. Tereny należące w przeszłości do Scheiblerów sięgają ulicy Piotrkowskiej. Jedną z najnowszych inwestycji w Łodzi, dzięki którym dawne tereny poprzemysłowe zyskują nowe życie, jest **Fuzja** i **Ogrody Anny**. To przestrzeń wokół dawnej fabrycznej elektrowni, dziś adaptowane na przestrzeń mieszkaniową i kulturalno-rozrywkową.

Na zakończenie warto jeszcze odwiedzić kolejne wyjątkowe miejsce – **cmentarz żydowski** przy ulicy Brackiej. Ta nekropolia świadczy o potęgze XIX-wiecznej Łodzi. Górzące nad nią mauzoleum Poznańskich określane jest jako największy żydowski nagrobek na świecie. Pomniki innych fabrykanckich rodzin niewiele mu ustępują. Koniecznie trzeba też zajrzeć do domu przedpogrzebowego z końca XIX w., a także na Pole Gettowe – miejsce naznaczone tragiczną historią II wojny światowej i łódzkiego getta.

Manufaktura

autor: S. Glapiński

Cmentarz żydowski

EC1 Łódź

autor: EC1 Łódź

2. DZIEŃ W ŁODZI

Kontynuując poznawanie Łodzi, warto powędrować po mieście dwoma szlakami – filmowym i industrialnym. W ramach pierwszego obowiązkowym punktem programu jest **Muzeum Kinematografii**, mieszczące się w dawnym **pałacu rodziny Scheiblerów**. Same wnętrza robią wrażenie, zwłaszcza gdy przypomnimy sobie kadry z „Ziemi obiecanej” w reż. Andrzeja Wajdy, kiedy Müller oprowadza Borowieckiego po swoim pałacu, w tle widać salony Scheiblerów. W muzeum można obejrzeć zabytki techniki filmowej, jak kamery, projektory, ale także oryginalny fotoplastykon z końca XIX w. Główna część wystawy pokazuje dorobek Łodzi filmowej – wytwórni, **Szkoły Filmowej** czy łódzkich kin. Uzupełnieniem jest wystawa „Pałac pełen bajek” poświęcona polskiej animacji. Dodatkowo wychodząc z muzeum „wpadamy” na Filemona i Bonifacego, bohaterów jednej z kultowych polskich bajek. Możemy od razu ruszyć na dalszy spacer **Szlakiem Łodzi Bajkowej**, odwiedzając m.in.: Misia Uszatka, Pingwina Pik-Poka lub Misia Colargola. Całkiem niedaleko, w dawnej elektrociepłowni **EC1** działa kolejna filmowa instytucja, z bardzo ciekawymi wystawami. To **Narodowe Centrum Kultury Filmowej**, gdzie można poznać historię polskiego filmu na wystawie „Kino Polonia”, a także poznać proces tworzenia filmu na wystawie „Materia kina”. Kto podczas spaceru po **Piotrkowskiej** nie zdążył przyjrzeć się **Alei Gwiazd** w okolicach ulic Traugutta i Moniuszki, powinien to nadrobić.

Z kolei we wspomnianym już **Muzeum Miasta Łodzi** eksponowany jest oryginalny Oscar, którym uhonorowano pochodzącego z Łodzi pianistę, Artura Rubinsteina.

Jeżeli dzień jeszcze się nie kończy, warto kontynuować zwiedzanie szlakiem zabytków techniki. Oprócz **Księżego Młyna** i **Manufaktury** (tu do odwiedzenia jest **Muzeum Fabryki**) obowiązkowymi punktami programu są **Centralne Muzeum Włókiennictwa** oraz **Muzeum Kanału „Dętka”**. To pierwsze, mieszczące się w najstarszej łódzkiej fabryce, gromadzi wszelkie pamiątki historii związanej z włókiennictwem. Ekspozycję tworzy tu nie tylko ogromna kolekcja maszyn włókienniczych (w tym również sprawnych, puszczanych w ruch), ale także historyczna kotłownia, z oryginalną maszyną parową oraz wystawy poświęcone ubiorom i artystycznym tkaninom. Uzupełnieniem muzeum jest znajdujący się przy nim **Łódzki Park Kultury Miejskiej** odwiedzający łódzką ulicę z XIX w., a w poszczególnych domach odtworzono mieszkania od XIX w. po lata 80. XX w. Przy ulicy Piotrkowskiej, naprzeciwko muzeum, warto odwiedzić dalszą część przemysłowego imperium Ludwika Geyera. Dziś pofabryczne przestrzenie działają jako przestrzeń rozrywkowo-gastronomiczna **Ogrody Geyera**.

Na zakończenie dnia warto jeszcze zajrzeć pod ziemię, a dokładnie do **kanału. „Dętka”** to dawny zbiornik na deszczówkę, używanej potem do czyszczenia sieci kanalizacyjnej. Dziś obiekt działa jako muzeum, dając turystom niepowtarzalną okazję do odkrycia łódzkich podziemi.

3. DZIEŃ W ŁODZI

Po intensywnych dwóch dniach zwiedzania każdemu należy się chwila oddechu. Sporym zaskoczeniem dla osób kojarzących „szarą Łódź” może być fakt, że znajduje się tu ponad 30 parków, a dodatkowo w północnej części miasta jeden z największych lasów miejskich w Europie – **Las Łagiewnicki**. Jednym z najciekawszych jest jednocześnie najstarszy łódzki park – **Źródlika**. Rosnące tu wiekowe dęby pamiętają jeszcze porastającą te tereny przed dwustu laty Puszcę Łódzką. Zupełnie inną roślinność znaleźć można w parkowej **Palmiarni**. Dobrym miejscem na spacer jest też **Ogród Botaniczny** zajmujący ponad 70 hektarów, sąsiadujący z największym łódzkim **parkiem im. Piłsudskiego**, w którym utworzono rozległą strefę rodzinnej rekreacji.

A jeżeli turystom ciągle mało będzie kultury i historii, to warto wrócić do **EC1** i odwiedzić działające tu **Centrum Nauki i Techniki** (którego tłem jest zabytkowe wyposażenie elektrowni z lat 30. XX w.) czy **Centrum Komiksu i Narracji Interaktywnej**. W końcu Łódź nazywana jest stolicą polskiego komiksu – co roku na przełomie września i października odbywa się tutaj największy festiwal poświęcony komiksom w kraju. Można też udać się na pobliską **ulicę Włókienniczą**. Do niedawna serce łódzkiego Trójkąta Bermudzkiego, dziś symbol rewitalizacji, którego perłą jest kamienica Hilarego Majewskiego. Ten łódzki architekt był współtwórcą dynamicznego rozwoju miasta w XIX w., dziś wizyta w jego kamienicy daje szansę podziwiania jednego z najciekawszych wnętrz.

Centralne Muzeum Włókiennictwa

autor: R. Zapędowski/CMW

Fani zabytków techniki mogą odwiedzić **Monopolis**, czyli teren dawnego Monopolu Spirytusowego. To kolejny monumentalny łódzki kompleks zabudowań z czerwonej cegły, który został gruntownie odnowiony. Znajdują się tu biura, sale teatralne, a także szereg lokali gastronomicznych, zimą uruchamiane jest też lodowisko. Aby poznać historię zakładów i pracujących tu ludzi, polecamy zwiedzić niewielkie muzeum Monopolu Wódczanego.

Będąc w Łodzi, warto poznać **Black World**. W asyście przewodników – osób niewidomych – zwiedzamy wystawę, której nie możemy zobaczyć. Doświadczamy jej za to wszystkimi innymi zmysłami.

Propozycje wycieczek

**1-2-3 dni
w części zachodniej
województwa**

1. DZIEŃ: SIERADZ + UNIEJÓW

Mając do dyspozycji jeden dzień na poznanie zachodniej części województwa łódzkiego, najlepiej zacząć od **Sieradza**, głównego ośrodka miejskiego na tym obszarze, miasta o tysiącletniej historii. Dziś o jego randze świadczyć może dużych rozmiarów gotycka **bazylika kolegiacka** (oraz położony w pobliżu, również gotycki, **podominikański zespół kościelno-klasztorny**), pomiędzy którymi znajduje się **Rynek** z **zabytkowymi kamienicami**. Wśród nich wyróżnia się tzw. **Kamienica Jagiellońska** z XVI w., będąca dziś siedzibą **Muzeum Okręgowego**. Z Rynku warto przejść także na historyczne **wzgórze zamkowe**. Fundamenty zamku, razem z fragmentami romańskiej rotundy, cały czas czekają na prace archeologiczne i zabezpieczające. Póki co pozostaje użycie wyobraźni, by dostrzec zarys murów. Można za to zwiedzić **miniskansen**.

Sieradz położony jest nad rzekami Wartą i Żegliną. Podążając na północ wzdłuż Warty, można dotrzeć do Uniejowa (pierwszego uzdrowiska termalnego w Polsce), po drodze zahaczając jeszcze o największy zbiornik wodny w regionie, tzw. **Sieradzkie Morze**, czyli **Jeziorsko**. Południowa część zbiornika chroniona jest jako rezerwat faunistyczny ze względu na występujące tu ptactwo wodno-błotne. To jedno z najlepszych stanowisk w Polsce dla ornitologów.

Sam **Uniejów** to jedno z najmniejszych miast w regionie, w ostatnich latach równocześnie jedno z najdynamiczniej się rozwijających. Miejskowe wody geotermalne służą zarówno kuracuszom uzdrowiska, jak też wszystkim chętnym do odwiedzenia parku wodnego **Termy Uniejów**. Obok term wznosi się średniowieczny **zamek arcybiskupów gnieźnieńskich**, dziś wykorzystywany jako hotel, ale także miejsce **turniejów rycerskich**.

Rozważając wizytę w Uniejowie w Boże Ciało, koniecznie trzeba odwiedzić sąsiednią miejscowość **Spycimierz**. Ta niewielka wieś o bogatej historii wyróżnia się tzw. **dywanami kwiatowymi**. Mieszkańcy przygotowują swoiste dywany z płatków kwiatów, które stanowią wyjątkową oprawę świątecznej procesji. Tradycję tę wpisano w 2021 r. na Listę niematerialnego dziedzictwa kulturowego UNESCO. Jeżeli nie uda się dotrzeć tam w ten szczególny dzień, to na szczęście przez cały rok działa **Centrum Spycimierskie Boże Ciało**, przybliżające lokalną historię.

Turniej rycerski w Uniejowie

autor: P. Gołąb

Muzeum Okręgowe w Sieradzu

autor: Muzeum w Sieradzu

Termy Uniejów wraz z zamkiem

autor: P. Sowiecki

Centrum Spycimierskie Boże Ciało

autor: Centrum Spycimierskie Boże Ciało

2. DZIEŃ: WIELUŃ I OKOLICE

Kolejny dzień w zachodniej części województwa warto przeznaczyć na okolice Wielunia. Nie brakuje tu zabytkowych budowli, a dodatkową atrakcją są piękne nadwarciańskie krajobrazy. Sam **Wieluń** to jedno z najciekawszych urbanistycznie miast regionu. Oprócz szeregu zabytkowych gmachów sakralnych oraz fragmentów **murów miejskich**, warto odwiedzić tu także miejscowe **Muzeum Ziemi Wieluńskiej**. Jedną z wystaw poświęconą jest historii, w tym najbardziej dramatycznemu jej fragmentowi, czyli niemieckim nalotom na miasto w dniu 1 września 1939 r.

Można powiedzieć, że to tutaj rozpoczęła się II wojna światowa - pierwsze bomby spadły na miasto jeszcze przed ostrzałem Westerplatte. Dziś, oprócz wystawy przypominają o tym m.in. zachowane w formie ruiny fundamenty kolegiaty. To tu co roku mają miejsce uroczystości upamiętniające te tragiczne wydarzenia.

W okolicach Wielunia warto odwiedzić przynajmniej kilka historycznych miejscowości. W **Rudzie** (dawnej siedzibie kasztelanii) zachował się **kościół z elementami romańskimi** (w tym bardzo ciekawymi malowidłami z epoki pokazującymi chrzest Mieszka i jego drużyny), w **Krzyworzecz** obok świątyni stoi do dziś **romańska dzwonnica**, w której, według miejscowej legendy, ukrywał się Władysław Łokietek.

Muzeum Ziemi Wieluńskiej w Wieluniu

Wśród sakralnych zabytków nie sposób ominąć także **drewnianych kościołów typu wieluńskiego**. To bardzo charakterystyczne budowle z XVI i XVII w. Najciekawszym przykładem jest **kościół** w **Grębieniu**, gdzie dodatkowym atutem są bogate renesansowe polichromie. Z Grębieniem sąsiaduje **Ożarów** z dworem szlacheckim (dziś **Muzeum Wnętrz Dworskich**, którego elementem jest też zabytkowy **wiatrak** w pobliskim **Kocilewie**).

Z Wielunia niedaleko jest już do Warty. Jej malowniczy odcinek (tzw. **Wielki Łuk Warty**) chroniony jest w formie **Załęczańskiego Parku Krajobrazowego**. Można tu uprawiać zarówno turystykę kajakową, jak i pieszą oraz rowerową. Jednym z ciekawszych szlaków jest zaledwie kilkukilometrowy **szlak Kurhanów Książęcych** w okolicach miejscowości **Przywóz** – z kilkoma kurhanami sprzed blisko dwóch tysięcy lat. Śladem obecności człowieka w tej okolicy są również **zabytkowe wapienniki** (zwłaszcza w okolicach **Działoszyna** i **Lisowic**), a także **kamieniołom w Lisowicach**. Można tu odbyć wspaniałą lekcję geologii, oglądając odkryte przekroje kolejnych warstw skalnych. O tym, że okolice Wielunia to najdalej na północ wysunięty fragment Jury Polskiej, przypomina obecność wapiennych ostańców, a także **Góra Zelce** z kilkoma jaskiniami, objęta ochroną jako **rezerwat „Węże”**.

Wiatrak w Kocilewie

Kamieniołom w Lisowicach

autor: K. Kierniakiewicz

3. DZIEŃ: PODDĘBICE + ZDUŃSKA WOLA

W okolicy Uniejowa, warto także odwiedzić **Poddębice**, również związane z wodami geotermalnymi (podobnie jak w Uniejowie, działa tu **park wodny** z wodami termalnymi). Koniecznie trzeba obejrzeć **renesansowy pałac** wybudowany przez rodzinę Grudzińskich, gdzie dziś działa centrum kultury. W otaczającym go **parku** znajdują się dwie wyjątkowe atrakcje. W dawnym kościele ewangelickim urządzona została **Pijalnia Wód Termalnych**. Miejskowa woda jest nie tylko gorąca, ale przede wszystkim ma właściwości prozdrowotne. Drugim obiektem jest **Ogród Zmysłów**, którego różne elementy pozwalają nam wyczuć wszystkie nasze zmysły. Przy poddębickim rynku można jeszcze zajrzeć do **renesansowego kościoła** z pięknymi dekoracjami we wnętrzach.

Pomiędzy Łodzią a Sieradzem warto obejrzeć **Zduńską Wolę**. To miasto rozwinęło się w jeden z większych ośrodków przemysłowych w XIX w., tradycje te zresztą kontynuowane są do dziś. W centrum do dziś można zobaczyć szereg drewnianych **domów tkaczy**, tworzących historyczną dzielnicę, miejsce przeznaczone na rozwój działalności produkcyjnej. W jednym z tych domów mieści się **Muzeum – Dom Urodzenia św. Maksymiliana Kolbe** – przyszły święty przyszedł na świat właśnie tutaj, w rodzinie robotniczej. Po sąsiedzku

znajdują się **zabudowania browaru** (jest też sklep firmowy), pamiętające jeszcze XIX wiek.

Będąc w Zduńskiej Woli, trzeba pamiętać jeszcze o dwóch wyjątkowych zabytkach. Pierwszym jest **cmentarz żydowski**, jeden z większych i lepiej zachowanych w regionie – jest tu aż 3000 nagrobków. Drugie wyjątkowe miejsce to **osiedle Karsznice**, wybudowane w okresie międzywojennym razem z linią kolejową łączącą śląskie kopalnie z portem w Gdyni. Można obejrzeć tu bardzo duże (przeznaczone na kilka tysięcy osób) zabytkowe osiedle kolejarskie, a dodatkowym akcentem związanym z kolejnictwem jest **Skansen Lokomotyw** z bogatą kolekcją taboru. Obecnie Skansen jest oddziałem **Muzeum Historii Miasta Zduńska Wola**.

Pałac Grudzińskich w Poddębicach

Skansen Lokomotyw w Karsznicach

Termy Poddębice

autor: Termy Poddębice

Muzeum Dom Urodzenia św. Maksymiliana Kolbe

autor: UM Zduńska Wola

Propozycje wycieczek

1-2-3 dni w części wschodniej województwa

Zbiornik w Spale

1. DZIEŃ: NADPILICZE (TOMASZÓW MAZOWIECKI, SPAŁA, INOWŁÓDZ, STUDZIANNA-POŚWIĘTNE)

Mając jeden dzień na ten obszar, najlepiej poznać nadpilickie okolice **Tomaszowa Mazowieckiego**. Zacząć warto w położonych w granicach tego miasta **Grotach Nagórzyckich** (na turystów czeka podziemna trasa turystyczna) oraz **Skansenie Rzeki Pilicy** – znajduje się tu zespół zabytkowych budynków z obszaru Nadpilicza, a także wyjątkowy zbiór wojskowych pojazdów wydobytych... z dna Pilicy. To pamiątka po dramatycznych wydarzeniach stycznia 1945 r. w tych okolicach. Będąc w skansenie,

Sanktuarium NMP Świętorodzinnej w Studziannie

koniecznie trzeba pójść na spacer do pobliskiego **rezerwatu Niebieskie Źródła**. Wędrując z biegiem Pilicy (a może spływ kajakiem?), po kilku kilometrach dociera się do Spały. Miejscowość rozślawiły wizyty koronowanych głów. Dziś pamiątką po nich jest cały zespół zabudowań służących gościom rosyjskich carów (większość nadal jest wykorzystywana jako obiekty noclegowe i restauracje), a także dostojny **pomnik żubra**. Amatorzy aktywnego wypoczynku mają dodatkowo w **Spale** do odwiedzenia **Centralny Ośrodek Sportu Ośrodek Przygotowań Olimpijskich**. Przy odrobinie szczęścia spotkać można na bieżni, basenie lub hali, najlepszych polskich sportowców, przygotowujących się do kolejnych zawodów. Po kolejnych kilku kilometrach wzdłuż Pilicy, w **Inowłodzu** na horyzoncie pojawia się charakterystyczna **wieża romańskiego kościoła św. Idziego**, górująca nad okolicą. Warto także zajrzeć do niedawno odbudowanego **zamku królewskiego**, a także znajdującej się w centrum **dawnej synagogi**. Będąc tu, warto przejechać jeszcze kilkanaście kilometrów i dotrzeć do monumentalnej barokowej **bazyliki w Studziannie**. To nie tylko ośrodek pielgrzymkowy z obrazem Świętej Rodziny, ale również jeden z popularniejszych plenerów filmowych w regionie. Można tu obejrzeć bramę, którą Grigorij otwierał po „czołgowemu” w serialu „Czterej pancerni i pies” i dzwonnice, przy której na spadochronie lądował Franek Dolas w filmie „Jak rozpętałem II wojnę światową”.

Pomnik żubra w Spale

Ruiny zamku królewskiego w Inowłodzu

autor: SP w Tomaszowie Maz.

Wieża ciśnień w Spale

autor: SP w Tomaszowie Maz.

2. DZIEŃ: SKIERNIEWICE + RZKA RAWKA + BOLIMÓW + ROGÓW

Jeszcze jeden dzień we wschodniej części województwa? Świetnie, będzie okazja odwiedzić kilka wyjątkowych miejsc. Kto przejeżdżał pociągiem przez **Skierniewice**, ten na pewno kojarzy monumentalną bryłę **dworca kolejowego**. Warto obejrzeć go z każdej strony, aby w pełni docenić jego architekturę. Dodatkowo, we wnętrzu zachowała się unikalna dekoracja z lat 50. XX w. Z kolei na peronie podróжных wita sam Stanisław Wokulski, bohater „Lalki” Bolesława Prusa.

Miłośnicy kolejnictwa znajdą w Skierniewicach jeszcze jeden wyjątkowy zabytek – XIX-wieczną **parowozownię**. Dziś można tu nie tylko obejrzeć zabytkowe zabudowania, ale przede wszystkim bogatą kolekcję taboru. Oczywiście, warto też poświęcić dłuższą chwilę na spacer po samym mieście, zwłaszcza po malowniczym **parku** otaczającym historyczną **siedzibę arcybiskupów gnieźnieńskich**. Pałac dziś pełni funkcję siedziby Instytutu Ogrodnictwa i w wybrane letnie niedziele jest udostępniany dla zwiedzających.

Kilkanaście kilometrów na północ od Skierniewic znajduje się dawne miasteczko **Bolimów**. Oba miejsca łączy rzeka Rawka, płynąca przez teren **Bolimowskiego Parku Krajobrazowego**. Doświadczeni kajakarze mogą się tu wykazać.

Dworzec kolejowy w Skierniewicach

autor: UM Skierniewice

Bogate tradycje garncarskie Bolimowa kontynuuje dziś **warsztat rodziny Konopczyńskich**, otwarty dla zwiedzających. Można tu nie tylko poznać tajniki tego rzemiosła, ale także samemu spróbować swoich sił w toczeniu na kole garncarskim. O tragicznej historii związanej z I wojną światową można się z kolei przekonać odwiedzając położone w pobliżu cmentarze wojenne, m.in. w **Bolimowskiej Wsi i Joachimowie-Mogiłach**.

Uzupełnieniem dnia pełnego atrakcji może być wizyta w **Arboretum w Rogowie**. Można ją potraktować jako pretekst do spaceru po pięknym lesie, ale może to być także świetna okazja do poszerzenia swojej wiedzy o roślinach, również tych egzotycznych.

Parowozownia Skierniewice

autor: UM Skierniewice

Arboretum w Rogowie

Pałac Prymasowski w Skierniewicach

3. DZIEŃ: RAWA MAZOWIECKA + BOGUSZYCE + BRZEZINY

Zamek w Rawie Mazowieckiej to dziś niewielki obiekt, składający się z wieży i fragmentu murów. Ma on jednak swoją mroczną legendę i... Białą Damę. Tragiczna historia sprzed wieków była podobno inspiracją dla samego Williama Szekspira przy tworzeniu „Opowieści zimowej”. Odwiedzając Rawę, warto także poświęcić trochę czasu na spacer po rynku i jego okolicach, można także zajrzeć do dawnych **jatek miejskich**, gdzie odtworzono klimat ówczesnych kramów. Znajduje się tu m.in. **dworzec Rogowskiej Kolei Wąskotorowej**, prowadzącej z Rogowa przez Rawę do Białej Rawskiej. Obecnie do dyspozycji turystów są kursy na trasie z Rogowa do Jeżowa. W samym **Rogowie** przy stacji znajduje się niewielki **skansen wąskotorowego taboru**.

Zaledwie kilka kilometrów na zachód od Rawy znajduje się miejscowość **Boguszyce**, gdzie obejrzyć można jeden z najcenniejszych drewnianych zabytków regionu. To **kościół pw. św. Stanisława Biskupa** z XVI w. Unikatem są renesansowe malowidła zdobiące całe wnętrze.

Pomiędzy Rawą a Łodzią warto zrobić jeszcze jeden przystanek – w **Brzezinach**. W **kościele pw. Podwyższenia Świętego Krzyża** zachowała się

bardzo ciekawa kaplica dawnych właścicieli miasta, rodziny Lasockich. Na uwagę zasługują tu przede wszystkim renesansowe płyty nagrobne, w tym jedna wykonana przez samego Jana Michałowicza z Urzędowa. Po sąsiedzku znajduje się **Muzeum Regionalne** z największą w Polsce kolekcją... żelazek. Na przełomie XIX i XX w. Brzeziny były jednym z największych w kraju ośrodków krawieckich, miejscowa ekspozycja, związana z włókiennictwem i krawiectwem, właśnie o tym przypomina.

Kościół w Boguszycach

autor: UG Rawa Maz.

Zamek Książąt Mazowieckich w Rawie Mazowieckiej

autor: BPRWŁ

Muzeum Regionalne w Brzezinach

Kolej Wąskotorowa Rogów - Rawe - Biała

Propozycje wycieczek

1-2-3 dni w części południowej województwa

1. DZIEŃ: PIOTRKÓW TRYBUNALSKI + SULEJÓW

Które z miast regionu (oczywiście poza Łodzią) jest najbardziej „filmowe”? **Piotrków Trybunalski!** Realizowano tu zdjęcia do blisko 50 filmów i seriali, gościł tu nawet amerykański gwiazdor Robin Williams, pracując nad „Jakubem łąmcą” w reż. Petera Kassovitza. Nieprzypadkowo to właśnie piotrkowskie centrum upodobał sobie filmowcy. To jedna z najlepiej zachowanych **starówek** w Polsce, w dużym stopniu odnowiona w ostatnich latach. Z okresu rozbiorów, gdy Piotrków był siedzibą guberni, pochodzi cały zespół okazałych gmachów przeznaczonych dla carskich urzędników, w tym monumentalny **Pałac Sprawiedliwości** z początku XX w. Do tego dochodzi ciekawy **zamek królewski** (w formie kamienicy), gdzie dziś mieści się **muzeum, dworzec kolejowy** z czasów Kolei Warszawsko-Wiedeńskiej, **synagoga, cerkiew** czy **zespół historycznych cmentarzy wielowyznaniowych**. Mało? Po zwiedzeniu wszystkich zabytków można jeszcze odbyć spacer wyznaczonym **szlakiem filmowym** i przysiąc na ławeczce Kwinty (to w Piotrkowie był dom bankowy Kramera w filmie „Vabank”). A na deser – i to dosłownie – najlepsza będzie wizyta w **Muzeum Marcepanów**, gdzie można własnoręcznie wyprodukować słodką

masę lub w **Muzeum Lodów**, gdzie można spróbować tradycyjnych lodów Pingwin.

Dawniej z Piotrkowa do kolejnego punktu na trasie wycieczki, czyli **Sulejowa**, można było dojechać kolejką wąskotorową. Dziś, jedynymi śladami po niej, są dawne budynki stacji przy drodze łączącej oba miasta. Za to sam Sulejów warto odwiedzić przede wszystkim ze względu na znajdujące się tu dawne **opactwo cysterskie w Podklasztorzu**. Powstało w XIII w., stanowiło obiekt obronny, z romańskim kościołem w sercu całego kompleksu. Do dziś zachował się niemal kompletnie cały zespół zabudowy – w części historycznych budynków działa dziś hotel, ale jest również niewielkie **muzeum**. Zdecydowanie warto zajrzeć do wnętrza świątyni. Surową romańską architekturę uzupełnia barokowe wyposażenie z jednymi z najstarszych czynnych prospektów organowych. Będąc tu, na pewno warto także odbyć spacer nad pobliską **rzeką Pilicą**, a może również udać się kilka kilometrów dalej, nad **Zalew Sulejowski**.

Spływ kajakowy rzeką Pilicą

autor: A. Grad / LGD Dolina Pilicy

Rynek Starego Miasta w Piotrkowie Trybunalskim

autor: P. Szczepański / UM Piotrków Tryb.

Kościół św. Tomasza w Sulejowie

Gmach Sądu w Piotrkowie Trybunalskim

2. DZIEŃ: BEŁCHATÓW + MOSZCZENICA + PABIANICE

Wizyta w najbogatszej gminie w Polsce? Czemu nie! Przez szereg lat na przełomie XX i XXI w., w czołówce gmin z najwyższymi dochodami znajdował się Kleszczów, położony na południe od Bełchatowa. To na terenie tej gminy znajduje się największa **kopalnia odkrywkowa** w Polsce, **Kopalnia Bełchatów**. Najlepiej obejrzeć całe wyrobisko z **tarasu widokowego** znajdującego się przy szkole w **Kleszczowie**. Powoli kończy się tu już wydobywanie węgla, równocześnie rozpoczął się proces rekultywacji terenu. Jeszcze tylko... 40 do 50 lat i na miejscu największej dziury w Polsce powstanie najgłębszy zbiornik w kraju. Na pewno już teraz warto, po wizycie w Kleszczowie, skierować się do **Bełchatowa** na ekspozycję **Giganty Mocy**. Dowiedzieć się tu można, skąd w tych okolicach wziął się węgiel brunatny, a także jak wygląda jego wydobywanie i spalanie w celu produkcji energii elektrycznej. Resztę dnia warto poświęcić na odwiedzenie jeszcze dwóch miejsc związanych z przemysłem, ale w tym bardziej historycznym wydaniu. W **Moszczenicy** na przełomie XIX i XX w. powstała duża fabryka włókiennicza Enderów. Tym co najciekawsze, jest tu **osiedle robotnicze** towarzyszące zakładowi. Wygląda bardzo podobnie jak łódzkie famuły na Księżym Młynie czy śląskie familoki.

Z kolei do **Pabianic** warto zajrzeć przede wszystkim ze względu na **historyczne fabryki**. Nad rzeką Dobrzyńką znaleźć można cały kompleks dawnych zabudowań, dziś m.in. zaadaptowanych na hotel. **Fabryce Krusche i Ender** przy ul. Zamkowej towarzyszą **pałac** i okazały budynek administracji. Do tego zachował się tu cały kompleks zabudowy mieszkalnej z XIX i XX w., w tym **kościół ewangelicki**. O dawniejszej historii Pabianic przypominają położone na **Starym Mieście**: **renesansowy kościół** oraz **dwór oborny biskupów krakowskich**, dziś **muzeum**. Pabianice w ostatnich latach przechodzą dużą metamorfozę: warto pospacerować po odnowionym **Starym Rynku** czy ul. Lipowej, na spacer można się udać do **Afloparku**, a na koncert do sali Pawelana, znajdującej się w **poprzemysłowym kompleksie Krusche i Ender**. Sala koncertowa funkcjonuje przy hotelu **Fabryka Wełny**, urządzonym w dawnej fabryce braci Baruchów.

Muzeum Miasta Pabianic

autor: UM Pabianice

PGE Giganty Mocy - wystawa

autor: PGE Giganty Mocy

Koparka K-43 z Kopalni Bełchatów

autor: UG Kleszczów

Aflopark Pabianice

autor: Aflopark

3. DZIEŃ: OKOLICE PRZEDBORZA I RADOMSKA

Przedbórz to jedno z mniejszych miast województwa, które można potraktować jako bramę do tzw. **Pasma Przedborsko-Małoskiego**, pasma wzgórz stanowiących przedłużenie Gór Świętokrzyskich. Miłośnicy wędrówek góorskimi szlakami mogą tu zdobyć najwyższe naturalne wzniesienie regionu – **Fajną Rybę**. To co prawda „tylko” 347 metrów n.p.m., ale widoki na okolicę są stąd bardzo okazałe. Warto także wybrać się na niewiele niższą **Górę Chełmo** (323 m n.p.m.), położoną na drugim brzegu Pilicy. Wzniesienie to objęte jest ochroną rezerwatową, a oprócz starego drzewostanu, na jego szczycie zachowały się ślady średniowiecznego grodziska. Z kolei na północ od Góry Chełmo znaleźć można kolejne pojedyncze wzniesienie – **Bąkową Górę** (282 m n.p.m.). Tu, oprócz malowniczych widoków, można obejrzeć **ruiny zamku** oraz **dwór Małachowskich**. Inne doznania zapewni wizyta w **Gidlach**, położonych na południe od Radomska. To ważny ośrodek pielgrzymkowy, a przedmiotem szczególnego kultu jest tu niewielka figura Matki Boskiej. Oprócz **barokowego sanktuarium**, warto także obejrzeć jeden z nielicznych w centralnej Polsce **kościółów z tzw. sobotami**. Fani twórczości Tadeusza i Stanisława Różewiczów powinni odwiedzić **Radomsko**, gdzie poeta i reżyser

przyszli na świat (punkt obowiązkowy to dawne kino Kinema, które obaj wspominali z sentymentem, o czym świadczy nawet mówiący o nim film dokumentalny). Oczywiście najlepiej wizytę taką zaplanować na czas festiwalu **3 x Różewicz**. Dodatkowo w Radomsku, warto zajrzeć na **cmentarz żydowski**, jeden z lepiej zachowanych w regionie. Z kolei miłośnicy twórczości Władysława Reymonta mogą odwiedzić położone niedaleko **Kobiele Wielkie – miejsce urodzenia pisarza**.

Ławeczka Reymonta w Kobielach Wielkich

Bazylika Wniebowzięcia NMP w Gidlach

autor: SP w Radomsku

Ruiny zamku i dwór Małachowskich w Bąkowej Górze

Propozycje wycieczek

1-2-3 dni w części północnej województwa

Park w Arkadii

1. DZIEŃ: ŁOWICZ + MAURZYCE + SROMÓW + NIEBORÓW + ARKADIA

Pierwsze skojarzenie z Łowiczem i okolicami? Na pewno **folklor z barwnymi strojami, wycinankami i tradycyjnymi zwyczajami**, jak choćby z **procesją Bożego Ciała**. Odkrywanie tego regionu najlepiej zacząć od samego historycznego **Łowicza**, o którym dawniej mówiono jako o drugiej stolicy Polski. W miejscowej **katedrze** pochowanych jest aż 12 prymasów, a sama świątynia to piękne połączenie gotyku z barokiem. Będąc tu, warto udać się na wieże: w jednej działa **Muzeum Diecezjalne**, na górze drugiej działa punkt widokowy na całe miasto. Następnie można zejść pod ziemię, aby odwiedzić **krypty połączone podziemną trasą turystyczną**. Przy **Starym Rynku** znajduje się jeszcze gmach dawnego kolegium misjonarskiego, dziś **muzeum**. Jest tu ekspozycja historyczna i etnograficzna, ale koniecznie trzeba zajrzeć do kaplicy św. Karola Boromeusza, uznawanej za jeden z najlepszych przykładów baroku w Polsce. A skoro etnografia, to na dziedzińcu muzealnym mieści się niewielki **skansen**. Wracając na rynek, warto odnaleźć tu miejscowy bulwar sław, czyli **Aleję Gwiazd**. Dla wytrwałych zostaje jeszcze nietypowy **trójkątny rynek (Nowy Rynek)** oraz jedyne w kraju **Muzeum Guzików**. Dobrą okazją do wizyty w Łowiczu jest Boże Ciało, gdy przez centrum miasta przechodzi uroczysta procesja,

Muzeum Ludowe w Sromowie

autor: P. Brzozowska

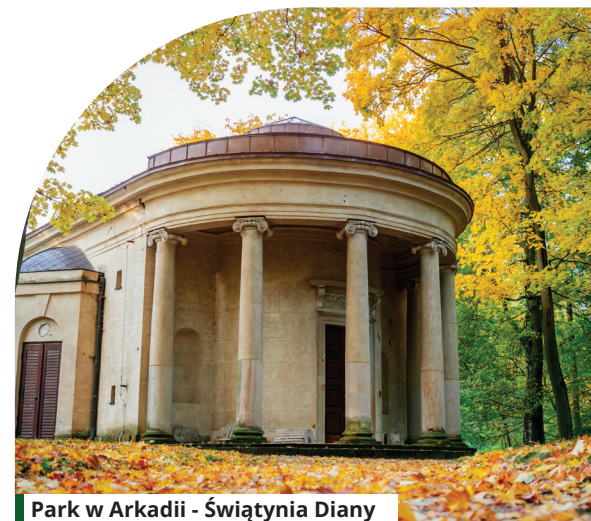
a większość jej uczestników i uczestniczek ma na sobie tradycyjne łowickie stroje.

Zainteresowani folklorem powinni odwiedzić **skansen w Maurzycach** położony kilka kilometrów od Łowicza oraz **Muzeum Ludowe Rodziny Brzozowskich w Sromowie** z olbrzymią kolekcją ruchomych rzeźb, zarówno o tematyce religijnej, jak i świeckiej. Są tu sceny z życia wsi, ale także odniesienia m.in. do postaci słynnych sportowców.

Będąc w Łowiczu, zdecydowanie nie można pominąć jeszcze dwóch miejscowości położonych w pobliżu: **Nieborowa i Arkadii**. W tej pierwszej znajduje się **pałac rodziny Radziwiłłów**, jedna z nielicznych tak dobrze zachowanych magnackich rezydencji w Polsce. Dziś jest to oddział Muzeum Narodowego, a największe wrażenie może robić klatka schodowa wyłożona holenderskimi kaflami (każdy inny!) czy majestatyczna biblioteka z dwoma globusami z XVII w. W budynku dawnego przypałacowego browaru znajduje się **manufaktura majoliki**, gdzie można podziwiać unikalne wzory ceramiki. W Arkadii zaś przetrwał **romantyczny park** pełen tajemniczych budowli w pięknej parkowej scenerii.

Muzeum w Nieborowie

Park w Arkadii - Świątynia Diany

Bazylika katedralna w Łowiczu

2. DZIEŃ: ŁĘCZYCA + TUM + OZORKÓW + ZGIERZ

Łęczyca to miasto o długiej historii. Nad centrum góruje **zamek** wybudowany przez Kazimierza Wielkiego, dziś **muzeum**. Warto też wejść na zamkową wieżę – widać stąd panoramę całego miasta – w tym dwie hałdy oraz wieżę... szybu górniczego. To pamiątka po miejscowej **kopalni rud żelaza**. Dostrzec z góry można również monumentalną romańską **kolegiatę** w **Tumie**. Po spacerze po centrum Łęczycy (koniecznie trzeba stanąć przed **bramą dawnego więzienia** – to tu powstawały ujęcia z wychodzącym z zakładu karnego Henrykiem Kwinto, bohaterem „Vabanku”) warto skierować się na wschód, do Tumu właśnie. W **kolegiacie** jeden z najważniejszych detali to piękny, bogato rzeźbiony portal. Dla miłośników legend jest tu nie lada gratka – ślad czarnej łapy na jednej ze ścian. Po sąsiedztwie ze świątynią warto także obejrzeć bardzo dobrze zachowane **grodzisko**, na którym zrekonstruowano fragmenty zabudowy (to miejsce, gdzie kilkanaście wieków temu zaczęła się historia dzisiejszej Łęczycy), a także **skansen w Kwiatkówku**. Zwłaszcza miłośnicy techniki będą mieli tu co oglądać – można zwiedzić wiatrak i olejarnię.

Po drodze z Łęczycy do Łodzi leży **Ozorków**, miasto raczej niekojarzone z turystyką. Tymczasem warto zrobić tu przystanek i poznać miejscowe zabytki. Ozorków rozwinął się w początkach XIX w. jako jedna z pierwszych osad przemysłowych w Polsce. Dziś można tu obejrzeć **kilka pałaców fabrykanckich, fabryk**, a także ciekawy **kościół ewangelicki i cmentarz** tego wyznania. Dla osób zainteresowanych historią Łodzi ciekawostką będzie fakt, że najbogatszy łódzki fabrykant, Karol Scheibler właśnie w Ozorkowie zaczynał swój polski etap kariery zawodowej, tu też poznał swoją przyszłą żonę. Dziś znaleźć można tu sporo śladów po tej rodzinie.

Ostatnim przystankiem przed Łodzią powinien być **Zgierz**. Znajduje się tu jeden z zaledwie trzech parków kulturowych w województwie – **Miasto Tkaczy**. W centrum Zgierza zachowało się kilkadziesiąt historycznych domów tkaczy. Kilkanaście z nich tworzy zwartą zabudowę przy ul. Narutowicza i Rembowskiego, oddając klimat osady przemysłowej sprzed blisko 200 lat. W jednym z nich znajduje się oddział **Muzeum Miasta Zgierza**, gdzie można poznać tajniki tkactwa z XIX w. Będąc w Zgierzu, trzeba również koniecznie zajrzeć do miejscowego **Zakładu Kąpielowego**. To jeden z najstarszych w Polsce krytych basenów, sprzed blisko 100 lat. Najlepiej zabrać ze sobą kostium kąpielowy, bo basen do dziś jest czynny.

Skansen w Kwiatkówku

autor: P. Sowiecki

Zamek w Łęczycy

autor: P. Wojtyczka

Zakład kąpielowy w Zgierzu

Pałac Schlossewów w Ozorkowie

autor: UM Ozorków

3. DZIEŃ: KROŚNIEWICE + KUTNO + OPORÓW + DOBRZELIN

Jeszcze kilkanaście lat temu jedno z najważniejszych skrzyżowań drogowych w kraju znajdowało się w Krośniewicach – tu spotykały się drogi krajowe nr 1 i 2. Dziś warto tu zajrzeć, żeby poznać miejscowe zabytki i historię. Zachowała się tu największa w kraju **stacja kolei wąskotorowej**, z bogatym zapleczem technicznym oraz kolekcją taboru. Można jedynie żałować, że pociągi już tu nie kursują. W **Krośniewicach** znajduje się również **zabytkowy pałac**, należący w przeszłości do Rajmunda Rembielińskiego, jednego z ojców założycieli przemysłowej Łodzi. A jest jeszcze **muzeum i dawna synagoga**.

Podobnie jak Krośniewice, również **Kutno** ma sporo do zaoferowania turystom. Przy rynku zachował się tu **Pałac Saski**. Przez wiele lat obiekt ulegał dewastacji, na szczęście w ostatnim czasie został gruntownie odrestaurowany i dziś można go zwiedzać. A zdecydowanie warto, bo to jedyny z zachowanych pałaców pocztowych łączących Warszawę z Drezniem za panowania królów z dynastii Sasów. Inne warte odwiedzenia miejsca w Kutnie to: **zabytkowy dworzec**, dawny **dom dochodowy straży ogniowej** z początku XX w. czy **pałacem Gierałty** z **parkiem**, w którym znajduje się niedysiejsza **kaplica grobowa**

rodziny Mniewskich, dawnych właścicieli miasta. Najlepszym momentem na wizytę w Kutnie jest coroczne **Święto Róży**, odbywające się we wrześniu.

Z Kutna blisko już do **Oporowa**, z jednym z najlepiej zachowanych średniowiecznych **zamków prywatnych** w Polsce. Mieści się tu **muzeum** z bogatym oryginalnym wyposażeniem rezydencji. Z zamkiem sąsiaduje **zabytkowy klasztor**, a oba obiekty łączy pewna legenda o Białej Damie...

Muzeum - Zamek w Oporowie

Muzeum Pałac Saski w Kutnie

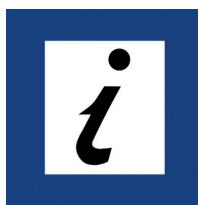
autor: Ł. Stasiak

Okolice Kutna to dawniej jeden z „najśodszych” regionów w kraju – w powiecie działało dawniej nawet do 10 cukrowni. Dziś po większości pozostały zabudowania pełniące inne funkcje, oryginalny profil produkcji kontynuowany jest tylko w **Dobrzelinie**. Najlepiej odwiedzić tę miejscowość w trakcie tzw. kampanii buraczanej, trwającej od września do początku grudnia. Już kilka kilometrów od wsi wyczuć można bardzo charakterystyczny zapach towarzyszący produkcji cukru (to efekt mieszania gotującego się soku buraczanego z... kamieniem wapiennym). Zachowały się tu **historyczne budynki** samej **cukrowni**, ale także całe osiedle towarzyszące fabryce – domy dla robotników oraz szkoła.

Muzeum im. J. Dunin-Borkowskiego w Krośniewicach

CERTYFIKOWANE CENTRA I PUNKTY INFORMACJI TURYSTYCZNEJ

Łódzka Informacja Turystyczna Łódzka Organizacja Turystyczna

ul. Piotrkowska 28
90-423 Łódź
tel. 42 208 81 81
tel. 722 005 314
it@lodz.travel
<http://www.lodz.travel>

Punkt Informacji Turystycznej Województwa Łódzkiego

al. marsz. Józefa Piłsudskiego 12
90-051 Łódź
tel. 790 520 621
informacja@lodzkie.travel
<https://lodzkie.travel>

**

Punkt Informacji Turystycznej w Inowłodzu

Zamek w Inowłodzu
ul. Zamkowa 7
97-215 Inowłódz
tel. 44 726 01 34
zamek.pit@interia.pl
<https://www.inowlodz.pl/turystyka/punkt-informacji-turystycznej>

Centrum Informacji Turystycznej w Piotrkowie Trybunalskim

ul. Zamurowa 11
97-300 Piotrków Trybunalski
tel. 44 732 60 50
cit@piotrkow.pl
<http://www.cit.piotrkow.pl>

Informacja Turystyczna w Tomaszowie Mazowieckim

Plac Kościuszki 29
97-200 Tomaszów Mazowiecki
tel. 44 710 03 29
informacjaturystyczna@mck-tm.pl
<http://www.kochamtomaszow.pl>

**

Punkt Informacji Turystycznej Urzędu Miejskiego w Łowiczu

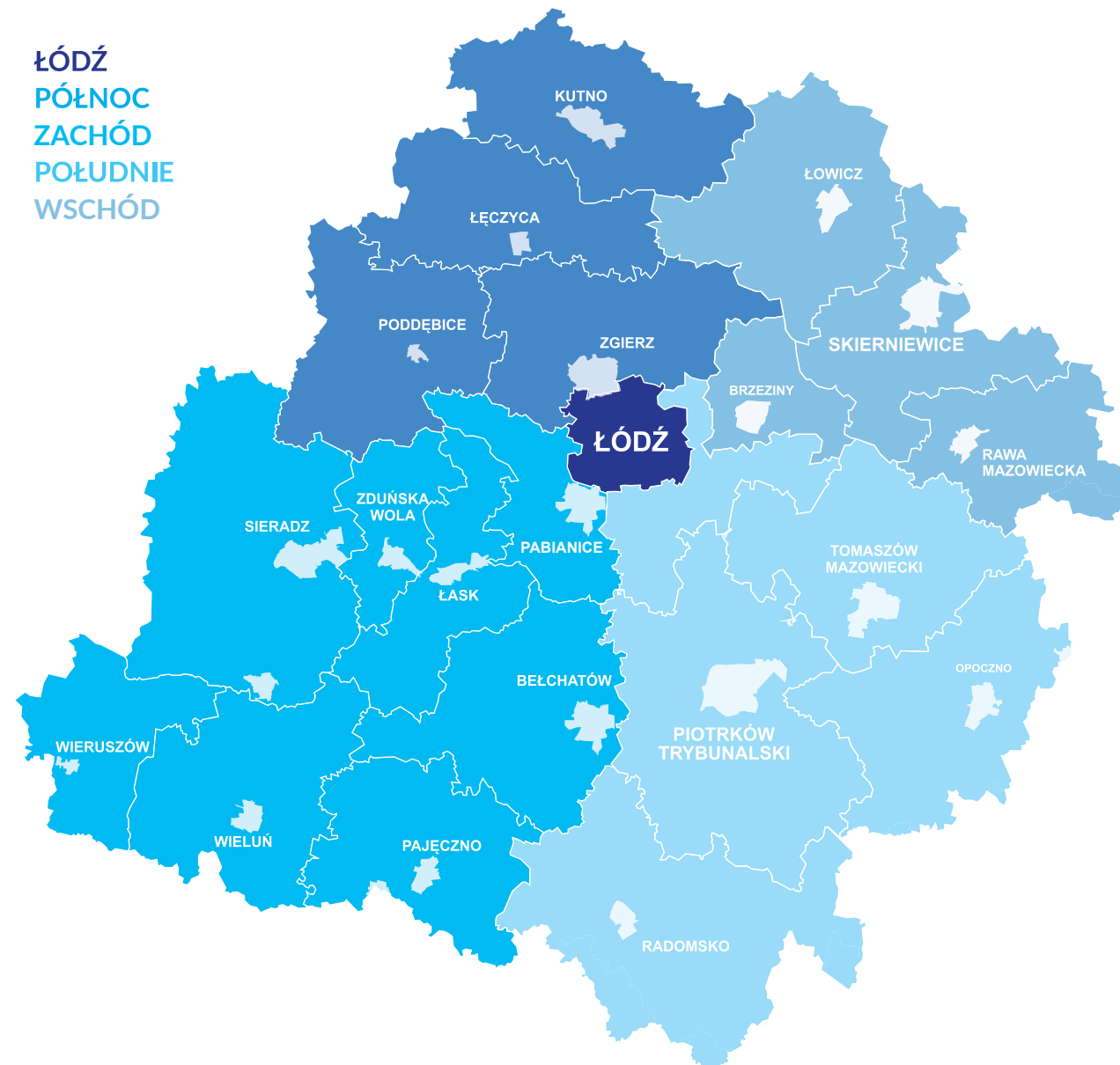
Plac Stary Rynek 3
99-400 Łowicz
tel. 46 830 91 59
turystyka@um.lowicz.pl
<https://www.lowicz.eu>

*

Punkt Informacji Turystycznej w Wieruszowie

Powiatowa Biblioteka Publiczna
w Wieruszowie
ul. Waryńskiego 14
98-400 Wieruszów
tel. 62 783 11 88
kontakt@pbp-wieruszow.pl
<http://www.pbp-wieruszow.pl>

ŁÓDŹ
PÓŁNOC
ZACHÓD
POŁUDNIE
WSCHÓD

INDEKS MIEJSC, MIEJSCOWOŚCI I WYDARZEŃ

- Aleksandrów Łódzki**
– Summer Dying Loud - 58
- Arkadia**
– park romantyczny - 20, 22, 40, 42, 92
- Bąkowa Góra**
– dwór Małachowskich - 88
– ruiny zamku - 88
– wzniesienie - 88
- Bełchatów**
– PGE Giganty Mocy - 14, 55, 86
- Bogusławice**
– stadnina koni- 30
- Boguszyce**
– kościół pw. św. Stanisława, Biskupa i Męczennika- 10, 43, 80
- Bolimowska Wieś**
– cmentarz z I wojny światowej - 79
- Bolimowski Park Krajobrazowy** - 16, 37, 78
- Bolimów**
– warsztat garncarski rodziny Konopczyńskich - 79
- Borysew**
– ZOO Borysew - 52
- Brzeziny**
– kościół pw. Podwyższonego Krzyża - 80
– Muzeum Regionalne - 80
- Bukowa Góra**
– wzniesienie - 37
- Bzura**
– rzeka - 17, 30

- Chociszew**
– Dolina Skrzatów - 53
- Chruślin**
– kościół pw. św. Michała Archanioła - 40
- Czarna**
– rzeka - 30
- Czerniewice**
– kościół pw. św. Małgorzaty Dziewicy i Męczennicy - 43
- Dobroń**
– mini ZOO - 52
– Farma Dyń - 52
- Dobrzelin**
– zabytkowa cukrownia - 97
- Drzewica**
– wake park - 30
- Drzewiczka**
– rzeka - 30
- Działoszyn**
– cementownia WARTA - 17
– pałac Męcińskich - 22
– wapienniki - 17, 71
- Fajna Ryba**
– wzniesienie - 37, 88
- Gajewniki**
– stadnina koni- 30
- Gidle**
– bazylika Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny - 88
– kościół pw. św. Marii Magdaleny - 88

- Głowno**
– wake park - 30
- Góra Chełmo**
– rezerwat przyrody/grodzisko - 88
- Góra Kamieńska**
– wzniesienie - 14, 30, 31
- Góra Zelce**
– wzniesienie - 37, 71
- Grabia**
– rzeka - 30
- Grabów**
– tradycyjna gra w palanta - 59
- Grębień**
– kościół drewniany pw. Świętej Trójcy - 10, 43, 71
- Inowłódz**
– dawna synagoga - 76
– kościół romański pw. św. Idziego - 8, 76
– turniej rycerski - 59
– zamek królewski - 76
- Jezioro Okręt** - 34
- Joachimów-Mogiły**
– cmentarz z I wojny światowej - 79
- Kleszczów**
– punkt widokowy - 14, 86
- Kobiele Wielkie**
– dom urodzin Władysława Reymonta - 88
- Kocilew**
– zabytkowy drewniany wiatrak - 71

- Kołacinek**
– Dinopark / Kraina Świętego Mikołaja - 53
- Koło**
– Leśny Ośrodek Edukacji i Rehabilitacji Zwierząt - 36
- Komorów**
– Sady Klemensa - 53
- Konarzew**
– Energosfera - 55
- Kopalnia Bełchatów** - 14, 86
- Krośniewice**
– dawna synagoga - 96
– muzeum im. Jerzego Dunin-Borkowskiego - 96
– pałac Rembelińskiego - 96
– stacja kolei wąskotorowej - 96
- Krzyworzeka**
– dzwonnica romańska przy kościele pw. śś. Piotra i Pawła - 8, 70
- Kutno**
– cmentarz - 48
– dom dochodowy straży ogniowej - 96
– dworzec kolejowy - 96
– Festiwal Szaloma Asza - 59
– kaplica grobowa Mniewskich - 96
– Ogólnopolski Festiwal Jeremiego Przybory „Stacja Kutno” - 58
– Pałac Gierałty - 96
– Pałac Saski / Muzeum - 22, 48, 96
– Święto Róży - 59, 96
- Kwiatkówek**
– Skansen w Kwiatkówku - 10, 12, 43, 94
- Las Jabłoniowy**
– rezerwat przyrody - 36
- Leszczynek**
– dwór z parkiem - 59
– Odyseja Napoleońska - 59

- Lipce Reymontowskie**
– Galeria Staroci i Pamiątek - 49
– Muzeum Regionalne - 12, 49
- Lipka**
– pasieka „Pszczeli Świat” - 54
- Lisowice k. Działoszyna**
– kamieniołom Lisowice - 37, 71
– wapienniki - 17, 71
- Lisowice k. Koluszek**
– wake park - 30
- Luciąża**
– rzeka - 30
- Łask-Kolumna**
– zabytkowe zabudowania - 10
- Łęczycza**
– cmentarz - 48
– dawna kopalnia rud żelaza - 94
– dawne więzienie - 94
– turniej rycerski - 59
– Zamek Królewski / Muzeum - 94
- Łowicz**
– Aleja Gwiazd - 92
– bazylika katedralna Wniebowzięcia NMP i św. Mikołaja - 20, 40, 92
– cmentarz - 48
– krypty - 92
– Muzeum Diecezjalne - 92
– Muzeum Guzików - 92
– Muzeum w Łowiczu - 12, 92
– Nowy Rynek - 92
– skansen - 12, 43, 92
– Stary Rynek - 92
– Święto Bożego Ciała - 12, 92
- Łódź**
– Aleja Gwiazd - 18, 64
– Atlas Arena - 58
– Aquapark Fala - 52
– Arturówek - 34
– Black World - 65

- Brus zajezdnia - 54
– Centralne Muzeum Włókiennictwa - 64
– Centrum Komiksu i Narracji Interaktywnej - 6, 55 ,65
– Centrum Nauki i Techniki EC1 - 6, 55, 65
– cmentarz żydowski - 20, 43, 62
– dworzec Łódź Fabryczna - 6
– EC1 - 6, 55, 64, 65
– Festiwal Designu - 58
– Festiwal Łódź Wielu Kultur - 58
– Fuzja - 62
– Hopa-Lupa - 53
– kino sferyczne 3d - 55
– Koci Szlak - 62
– Krysztalowe Żyrandole - 62
– Księży Młyn - 43, 62, 64
– Las Łagiewnicki - 17, 28, 34, 65
– Light Move Festival - 58
– Ławeczka Tuwima - 49
– Łódzki Park Kultury Miejskiej - 10, 64
– Łódź Summer Festival - 58
– Manufaktura - 6, 43, 62, 64
– Monopolis - 65
– Muzeum Fabryki - 62, 64
– Muzeum Kanału „Dętka” - 64
– Muzeum Kinematografii - 18, 64
– Muzeum Miasta Łodzi - 62, 64
– Muzeum Sztuki ms2 - 62
– Narodowe Centrum Kultury Filmowej - 6, 18, 55, 64
– OFF Piotrkowska - 62
– Ogrody Anny - 62
– Ogrody Geyera - 64
– Ogród Botaniczny - 65
– Orientarium ZOO Łódź - 52
– Palmiarnia - 65
– Pałac Poznańskiego / Muzeum Miasta Łodzi - 62, 64
– Pałac Scheiblerów / Muzeum Kinematografii - 64
– Państwowa Wyższa Szkoła Filmowa, Telewizyjna i Teatralna - 18, 64
– park miejski im. J. Piłsudskiego - 65
– park miejski Staromiejski - 62
– park miejski Źródlika - 65
– Pasaż Róży - 62
– Piknik Niepodległościowy - 59

– Piotrkowska ulica - 6, 62, 64
– planetarium EC1 - 6, 55
– podwórko Narodziny Dnia - 62
– Ruda Pabianicka - 10
– Setka po Łódzku (rajd pieszy) - 28
– Spotkania Baletowe - 58
– szlak Łodzi Bajkowej - 18, 64
– Triennale Tkaniny - 58
– ulica Żywiołów EC1 - 55
– wake park - 30
– Włókiennicza ulica - 65
– Wzniesienia Łódzkie - 28
– ZOO Łódź - 52

Maurzyce
– Skansen Ziemi Łowickiej - 10, 12, 43, 92

Moszczenica
– fabryka Enderów - 86
– famuły - 86

Mroga
– rzeka - 30

Nieborów
– manufaktura majoliki - 92
– Pałac Radziwiłłów / Muzeum - 20, 22, 40, 42, 92

Opoczno
– Muzeum Regionalne - 12

Oporów
– klasztor oo. Paulinów - 96
– zamek Oporowskich / Muzeum - 40, 96

Owadów-Brzezinki
– geopark - 54

Ozorków
– cmentarz ewangelicki - 94
– kościół ewangelicki Dwunastu Apostołów - 94
– pałace fabrykanckie - 94

Ożarów
– dwór / Muzeum Wnętrz Dworskich - 42, 71

Pabianice
– Aflopark - 86
– dwór obronny biskupów krakowskich / Muzeum - 40, 86
– fabryka Krusche i Ender - 86
– Fabryka Wełny – hotel - 86
– kościół ewangelicki śś. Piotra i Pawła - 86
– kościół renesansowy św. Mateusza - 86
– pałac Enderów i Kruschów - 86
– Stary Rynek - 86

Park Krajobrazowy Międzyrzecza Warty i Widawki - 37

Park Krajobrazowy Wzniesień Łódzkich - 28, 36

Parowy Janinowskie
– rezerwat przyrody - 36

Pilica
– rzeka - 16, 30, 84

Piotrków Trybunalski
– cerkiew - 84
– cmentarze - 84
– dworzec kolejowy - 84
– Festiwal Sztuki Interakcje - 59
– Muzeum Łodów - 84
– Muzeum Marcepanów - 84
– Pałac Sprawiedliwości - 84
– Trybunały Uśmiechu - 59
– Stare Miasto - 84
– Szlak Filmowy - 18, 84
– Wielka Synagoga - 84
– Zamek Królewski / Muzeum - 84

Piskorzieniec
– rezerwat przyrody - 34

Polana Siwica
– rezerwat przyrody - 37

Poddębice
– kościół pw. Św. Katarzyny - 40, 72
– Ogród Zmysłów - 72
– Pałac Grudzińskich - 22, 72

– pijalnia wód termalnych - 72
– Termy Poddębice - 52, 72

Przedborski Park Krajobrazowy - 16, 28, 37

Przedbórz
– Pasma Przedborsko-Małogoskie - 88

Przywóz
– Kurhany Książęce - 37, 71

Radomsko
– cmentarz żydowski - 88
– 3 x Różewicz - 59, 88

Rawa Mazowiecka
– dworzec kolei wąskotorowej - 80
– jatki miejskie - 80
– zamek Książąt Mazowieckich - 80

Rawka
– rzeka - 16, 30

Rogów
– Arboretum - 79
– skansen Kolei Wąskotorowej - 54, 80

Ruda
– kościół romański pw. św. Wojciecha - 8, 70

Rzeczycza
– Mokoszowisko (grodzisko w Rzeczycy; impreza średniowieczna) - 59

Rzgów
– Mandoria- 53

Sieradz
– bazylika kolegiacka Wszystkich Świętych - 68
– klasztor poddominikański - 68
– kamienica Jagiellońska / Muzeum Okręgowe - 12, 68
– Open Hair Festiwal - 59
– Rynek Starego Miasta - 68
– skansen - 12, 43, 68
– wzgórze zamkowe - 68

Skierniewice
– dworzec kolejowy - 78
– kościół pw. św. Jakuba - 42
– Pałac Prymasowski z ogrodem - 22, 42, 78
– park miejski - 78
– Parowozownia - 54, 78
– Święto Kwiatów, Owoców i Warzyw - 59

Sobota
– kościół pw. śś. Apostołów Piotra i Pawła -40

Solca Mała
– wioska indiańska „Tatanka” - 53

Spalski Park Krajobrazowy - 16, 36

Spała
– Centralny Ośrodek Sportu - Ośrodek Przygotowań Olimpijskich - 24, 76
– lasy spalskie - 34
– pomnik żubra - 76
– rezerwat przyrody - 36
– zabudowa letniskowa - 76

Spycimierz
– Centrum Spycimierskie Boże Ciało - 68
– dywany kwiatowe na Boże Ciało - 12, 68

Sromów
– Muzeum Ludowe Rodziny Brzozowskich - 92

Stare Skoszewy
– grodzisko - 36

Staw Rydwan - 34

Strońsko
– kościół romański pw. św. Urszuli i 11 Tysięcy Dziewic - 8

Struga Dobieszkowska
– rezerwat przyrody - 36

Studzianna-Poświętne
– klasztor / sanktuarium Świętej Rodziny - 40, 76

Sulejowski Park Krajobrazowy - 16, 36

Sulejów
– muzeum przy opactwie cystersów - 84
– opactwo cystersów - 8, 20, 40, 84

Święte Ługi
– uroczysko - 34

Tomaszów Mazowiecki
– Arena Lodowa - 24
– Groty Nagórzyckie - 24, 54, 76
– Pałac Ostrowskich / Muzeum - 22
– Piknik Militaryny - 59
– Rezerwat Niebieskie Źródła - 24, 36, 76
– Skansen Rzeki Pilicy - 10, 17, 24, 59, 76

Tum
– archikolegiata - 8, 20, 40, 94
– grodzisko - 54, 94

Tuszyn
– wake park - 30

Tworzyjanki
– wille drewniane - 10

Ujazd
– park Mikrokosmos - 54

Uniejów
– Termy Uniejów - 52, 68
– turniej rycerski - 59, 68
– Zamek Arcybiskupów Gnieźnieńskich - 68

Walewice
– pałac Walewskich - 20, 42
– stadnina koni - 22, 30, 42

Warta
– rzeka - 17, 30

Węże
– rezerwat przyrody - 37, 71

Widawka
– rzeka - 30

Wielki Łuk Warty - 37, 71

Wieluń
– mury miejskie - 70
– Muzeum Ziemi Wieluńskiej - 70

Wieruszów
– orienteering - 28
– wyścigi drezyn ręcznych - 59

Zalew Sulejowski - 16, 30, 84

Załęczański Park Krajobrazowy - 17, 28, 37, 71

Zbiornik Jeziorsko - 30, 34, 68

Zduńska Wola
– browar - 72
– cmentarz żydowski - 72
– domy tkaczy - 72
– muzeum - Dom urodzenia św. Maksymiliana Kolbe - 72
– Muzeum Historii Miasta Zduńska Wola - 72
– osiedle Karsznice - 72
– Skansen Lokomotyw - 72

Zgierz
– Muzeum Miasta Zgierza - 94
– Park Kulturowy Miasto Tkaczy - 10, 47, 94
– zakład kąpielowy - 94

Żarnów
– kościół romański św. Mikołaja - 8

Żłobnica
– punkt widokowy - 14

ODKRYWAJ
ŁÓDZKIE

Urząd Marszałkowski
Województwa Łódzkiego
Departament Sportu i Turystyki
al. Piłsudskiego 8, 90-051 Łódź

www.lodzkie.pl
www.lodzkie.travel
turystyka@lodzkie.pl

Tekst
Maciej Kronenberg

Opracowanie merytoryczne
Urząd Marszałkowski
Województwa Łódzkiego

Opracowanie graficzne
Urząd Marszałkowski
Województwa Łódzkiego

Materiał zdjęciowy
Archiwum zdjęć UMWŁ

Wydawca
Urząd Marszałkowski
Województwa Łódzkiego
Departament Sportu i Turystyki

PUBLIKACJA BEZPŁATNA
Wydanie I, Łódź 2026

ISBN:
978-83-974796-4-7

www.lodzkie.pl/turystyka

www.lodzkie360.pl